

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.6.50 (a)

C

Clarissimo viro. D. Bernardo Bembo patricio Veneto iureconsul-
to Frater Baptista Mantuanus Laminella. S. P. D.

6
EATISSIMAE Virginis et martyris Catharine vitā nup̄ Rome dū tu apud Innocētiū Ponti-
maximū p̄ re. p. tua splēdidū oratoris munus obis
res heroico carmine cōplexus sum Opusculū vt mi-
hi videf̄ piū magis q̄ elegās: et immaturū potius q̄
prematurū. Nā mea ī te charitas tuis in me bñficijs
excitata dū tuo desiderio nimis ardēter satisfacere cupit p̄termis-
sit uturne lime diligētia et labore corrigēdi p̄cipitauit editionē. Sed age
placeat celeritate: si nō placet eloquio: Quadraginta enī et nō amplius
dieb⁹ opus absolurū est dū p̄pter estiuū iusticiū negocijs intermissis
curam⁹ ocia canicularia salubriē cū aliq̄ studioz fruge trāfigere. Tibi
igif̄ vir prestātissime liberisq̄ tuis libellus iste dicatus est ante tibi de-
bitus q̄ cōditus. muneris tenuitatē poterūt excusare me⁹ ingens ani-
mus et curta suppellex: animi tui modestia ac summa liberalitas que
ab amico paupere xenia p̄ciosa nō expectat: et de hoc hacten⁹. Miroz
p̄fecto nec parū miroz: de hac tali ac tanta virgine in cui⁹ laudes tota
catholica certat ecclīa nullā ab Eusebio Cesariēsi episcopo cū de illis
tēporibus agit fieri mētionē. Crediderim id accidisse diabolo p̄curā-
te et tāti viri cogitationes aliozsum flectēte dū sanctissime chrii mar-
tyris immortalī glorie titulisq̄ sempiternis inuideret. Sed quod ille
sanctitatis inimicus et publicus hostis innocētie fraudulentia sua p̄-
hibuit chartis inscribi oēs p̄bitatis auctor et assertor sua p̄uidencia
voluit fidelium cordibus annotari. Nulla enī virgo post illā incōpara-
bilem virginē que est dei mater et hoīs hāc opinionē sanctitatis ante-
cedit. Nominis ei⁹ etymologia deprauata est a quodā qui eū librum
cōposuisse dicit cui legēda aurea titulus est. Fuit enī vir ille iudicio
meo pius quidē sed nequaq̄ satis litterat⁹: pius inquā q̄ diuina cō-
gesserit. illiteratus vō quoniā grecis vocabulis latinā: latinis grecaz:
hebraicis mixtā: nulli verā: omnib⁹ cōfusā: obliquā: cōtortā: falsamq̄
dederit itēptationē. Atq̄ ita sanctoz noīa dū illustrare putat sua de-
lusus vel ignorātia vel impudēti temeritate reddidit obscuriora: et nisi
putaret̄ peccasse p̄ imperitiā putari posset de ipietate cōdēnandus: vt
pote q̄ sacrosanctā chrii religionē recte itēptationis inuersione vō

a j

luerit cauillari: et nominū pturbatione sanctis illudere. fanático et somniantī similis mōstrosa verborū deliramēta cōfinxit: que neq; ipse qui p labyrinthū tenebrose sue ignorātie circūactus nenias illas balbutiebat: intellexit. adeo delirus adeo incōpos sui et nesciret etiā se nescire que diceret. Qd si fortasse cuiq; plus equo videbor excādesce pcor mihi veniā nō negari si mereor: nā cū cōficerō hinc factū esse vt scōp vite cōtēptui pateat: vt sine risu vel stomacho legi nō possint: et eorū gesta summa veneratiōe dignissima scriptoris vitio sic esse deformata atq; dehonēstata vt ab hoīe latino quātūvis religioso videant̃ indigna q̃ legant̃: si egre fero: si dāno: si cōquero: habere me puto indignationis iuste materiā. Debuit ille vir id munus ommittere quod ad iperū nō ptinebat: vel peritos aliqui cōsulere sicut prudētē virū dīcebat. vel pūi dīscere q̃ docere: ne dū ordine ppostero vult esse magister anteq̃ discipulus nauci hoīs nomē incurreret. sz fortasse putās errozē intelligētie pie volūtatis ymbzare p̃textu fact⁹ est i vtroq; re? et intellectu atq; volūtate deficiēs sibi ignominiā: scīs iniuriā: fidei iacturā: simplicit̃ ignorātiā: doctis nauſeā parturiuit. Nō igit̃ Latherina vniuersorū ruina sicut ille fabulat⁹ ē interpretat̃: sed vel a catharos quod ē pur⁹: vel a catharizo purifico: vel a catareo defluo: vel a cata et ryar qd est ritus vox illa deflectit. legim⁹ enī apud Pli. hipponē aphrice oppidū cuius epātū tenuit Augustin⁹ a grecis catarytū appellari qd ritus et aq̃s eēt irrigua. Quoduis horū dixeris recte dixeris. Vera enī sp̃ cū agnoscuntur in oīb⁹ amplectēda: at in huiusmodi noib⁹ cū veritas latet ad verifimilia q̃ lingue alicui⁹ periciā sapiāt ab iterpte cōfugiēdū ē cauēdūq; ne isti⁹ exēplo velut egri sōnia vane figātur spēs: vt nec pes nec caput vni reddat formē. Sz iā sat de h̃ supq; dictū. Et vt totā Parthenicē pūsq; plegas vno sūmatim legas intuitu breue subiiciat argumētū.

ARSUMENTUM.

Catharina virgo egyptia: Alexandrie nata: Losto patre: q̃ fuit ex lagidarū familia: sub Maximino oriētis p̃fecto: vl̃ sub Maxētio Maximiani filio passa. nā de auctore passiōis ambigit̃: sz oīa fere exēplaria q̃ legūt̃r i ecclīis Maxētii hnt: supatis et ad fidē cōuersis q̃nq̃ginta disertissimis oratorib⁹ cām xpī tutata ē: diu squallore carceris afflictā: lōga iedia macerata: durissime cesa: tādē post vxoris regie et Porphyrij ducētorūq; militū dūersionē cōfract̃ rotarū machinis dēcolata lac fudit p sāguie: corp⁹ ei⁹ i Sinā mōtē arabie deportat̃ ab āgele

Catherina

Catharina

FRATRIS Bap. Mant. Carmelitæ theologi ad
magnificū. D. Bernardū Bēbū patriciū Venetū &
iurecōsultū peritissimū secūda Parthenice icīpit.

Ostidīs aggressi pugnā tormēta: rotasq;
Atq; triūphato uictricia bella tyranno:
Detegimus fraudes: & numia falsa deorū
Sancta faue uirgo tenuem cui carminis orsum
Pangimus & uento uenias ad uela secundo.
Veridicos cantus non ex helicone uetusto
Porrige; sed christi sacris de fontibus haustos.
Da mihi non hederæ non lauri uimine textam
Sed qualem tu diua geris de fronde coronam
Arboris æoæ: medio quam legimus horto
Spargere foelicem ramis uitalibus umbram;
Et paradisiaco nobis aspiret ab orbe
Vera dei soboles æterna potentia patris.
Orbe soporato telius ægyptia noctem
Roriferā induerat;mersusq; sub æquore titan
Hesperio coeli nitidos accenderat ignes:
Et niger attollens humentem scorpius ortum
Stringebat iam rura nouis effoeta pruinis.
Cum iouis imperio uolucres cyllenius alas
Sumpsit; ut ex toto ueteres memphitis in agros
Cogeret orbe deos; qui maiestate relictā

Iam sua cædebant nostris altaria sacris:
Inuitaq; iugum Christi ceruice ferentes
Nulla dabant responsa palam; sed coeca malorum
Semina iactabant; tacitoq; in pectora lapsu
Intrantes humana dolos & operta uenena
Gentis ad excidium nostræ inspirare solebant.
Quale per insidias gerit inter ouilia bellum
Nocte lupus facta pedibus scrobe limina subter.
Tunc ferus ausoniis maior noua gentibus arma
Suadebat; ferrumq; graui uersare tumultu:
Ocia lucanis dum maximianus in hortis
Ducit; & in regem dum res romana reuecti
Cogitat extinctis regni consortibus unum.
Tunc hecates motus furiis Maxentius artes
Vertitur ad magicas: ueterumq; ad sacra deorum
Instaurat delubra: nouus scrutatur aruspex
Exta: scelus tentat: quo non crudelius ullum
Legimus a prima nascentis origine mundi.
Viuentum grauidas matrum secant ensibus aluos
Immatura trahens / stigiis quæ destinet aris,
Pignora, funestos docuit proserpina ritus.
Inuida crescentis fidei successibus omnem
Hæresibus sacram legem tritonia pallas
Implicat: & ueris fucat mendacia dictis.
Mixta choris iuuenū .uen? illecebrosa repugnat

Virginibus sacris; moresq; irridet honestos.
It ueneri Bromius comes: & Si lenus; & ipsæ
Castra mimallonix uino redolentia bacchæ.
Atq; dioneos furtim per tecta liquores
Iam sine pampineis thyrsis & lyncibus euan
Mittit; & occultos accendit in hædibus ignes.
Inuoluebat opum studiis saturnia luno
Corda uirum gēmis; fuluiq; numismatis aura:
Merce peregrina; tunicis ardentibus ostro
Sollicitans animos hominum. Priuatus olympo
Phoebus & ignifero curru: pice nigrior atra
Versus in æthiopem; fidibus spoliatus; & arcu;
Daphnæa sine fronde miser per moenia noctu
Ibat: & ablatum uirus pythone perempto
Quod magnus seruabat onyx spargebat in ipsos
Nobilium thalamos; quo corda imbuta malignis
Artibus armabant animos; hinc orta libido
Imperii; & curis rabies accensa superbis
Regnandi cupidos facile in scelus omne trahebat:
Talibus addictos operis Cyllenius urget
Ad moesti iouis ire domos memphitica regna.
Est locus ægypti bifido qua flumine Nilus
Delta facit; Nilus cuius coelestis origo
Regna per æthiopum fugiens orientis ab hortis
Ingreditur pharios septena per hostia fluctus.

a. iii

Non procul est Styx atra palus: ubi condidit Io
Inachis inuentum fratrem Typhonis Osirim.
Aedita non procul est in collibus ora supinis
Pyramidum regio: quarum preciosior orta
Dicitur a Rhodope: cuius prestantia formæ
Tot congeffit opes ut nobilitate sepulchri
Vicerit & reges ipsos. Hic Iupiter olim
Clarus & ignipotens: posito modo fulmine paup
Squallidus & torua demissus lumina fronte
Dæmonas aduectos angusto suscipit antro:
Atq; sub exesa scabri testudine saxi.
Confedere solo. Tunc sic est iupiter orsus.
Numina quæ toto terræ regnastis in orbe
Non satis est nostro quod nos galilæus honore
Exiit in tantas ausus prorumpere fraudes
Non satis est: pueris etiam contemnimur. omnes
Nos impune premunt: in nos conuicia iactant
Caupones: mimiq; leues: scurræq; loquaces.
Fasidicosq; uocant. Ergo hæc indigna feremus:
Nec totiens læsi semel ulciscemur: inertes
Sic sumus ut uiuos nos non intelligat hostis:
Nos periisse putant: deffunctaq; numina uita
Vulgus ait. Tempus ueniet cum turbine tante
Christigenas asiæ regnis libyæq; fugatos
Inuoluam. properate dies. uelociter anni.

Currite. Ferte cito Machometia tempora cursu,
 Interea mentes aliis solabimur agras
 Suppliciis. Vna nostrans in uirgine uires
 Experiamur, erit nostri reuerentia forsan
 Maior ab exemplo tali. Catharina superbo
 Nostra supercilio damnat simulachra: deosq;
 Impia sublannat, uultuq; elata superbo
 Non uenerem non lunonem non Pallada nō me
 Tanta est impietas minimo dignatur honore.
 Iupiter hæc, magno socii fremuere tumultu;
 Exiliunt iræ: furiarum incendia surgunt.
 Et furor ignitis oculis & fronte minaci
 Excandescit; uti rapidis cum ferrea flammis
 Lamina cyclosum excoquitur flagrante camino.
 Iupiter ut uidit grauibus commota querelis
 Numina sic iterum sumptis sermonibus inquit,
 O Soboles iucunda mihi plutonia coniunx
 Persephone quando miseri te cura parentis
 Sollicitat cita tartareas descende sub umbras.
 Plutoniumq; roges unam mihi mittat herinnem;
 Tisiphonem: aut Aleto: diramue Megeram.
 Ipse nata uirum: grauibusq; obnitere uerbis.
 Scis quibus ille modis possit quoque ordine flecti
 Sic pater, hæc responsa dedit proserpina patri.
 O pater, heu frustra furias in tale uocamus

a iiii

herinnem,
 Tisiphonem
 Aleto 2
 Megeram

Obsequium: poscit furias sibi Tartarus omnes.
Nec satis officio faciunt. uix prima Neronem
Vix Decium fratremq; Titi execrabile sancta
De radice genus colubris & uerbere duro
Corripit. indomitæ pugnât cū manibus umbræ.
Vociferant altum lateq; incendia iactant.
Tantus in igne dolor: tanta impatientia flammæ.
Namq; ea gentiles animas in tartara iactans
Non sinit alterna requie mitescere poenam.
Et modo romanis thalamos stratumq; duobus
Regibus imperii qui deposuere labores
In mediis Cocyti undis componit; & altum
Figit humi puteos: quantum marpesia cautes
Ingenti uix mole nouem descenderet annis.
Altera iudæos recutitæq; improba gentis
Semina: quæ postq; loetali uulnere Christum
Abstulit antiqua nequicq; lege superbit.
Curat: & ardentes mergit phlegethontis in undas.
Sæpius Herodes geminos natumq; patrumq;
Cædit; & insertat candens in guttura ferrum
Tertia Christigenas odiis infensa cruentis
In uada preruptæ celso de uertice rupis
Præcipites acherontis agit; uersosq; per amnem
Luctificum trahit hammato per saxa tridente.
Et iacit in flammis: quæ deficientia nunq;

Sulfura depascunt. fumoq; inuoluit & igne.
Sed quid opus pater hic furiis? ego iussa capeſſā:
Fare. patris non est fas diſſimulare dolorem.
Vade ait ardentem quando Maxentius aras
Conſulit imperii cupidus ſub nocte ſilenti
Hæc reſponſa dato. Nilum pete; ſacra deorum
Reſtitue; & tanta tibi pro pietate coronam
Accipe; & inſignem fulgenti murice clauum
Sic ait: & natæ pater inclinatus ad ora
Permulcensq; caput dextra dedit oſcula fronti
Perſephone mandata facit; coruiq; figuram
Induit; & trannans auras pernicipibus alis
Præterit hammonis templum admirabile quodā
Dum Iouis imperium maiestatemq; colebant
Terrigenæ; a libycis quod nomina traxit harenis.
Iamq; tenet ſyrtes. facit hic breuis unda uadofus
Aequor; & eſt ratibus magnis imperuia Thetys.
Transuolat inarimen æterno ardore coruſcam;
Quæ premit ingentem ſaxoſa mole Tiphoeum.
Iam tenet italiæ littus: lauiniæq; arua.
Intrat ad urbanos ſtrepitus: ceſſaq; reſedit
Tarpei ſuper arce iouis. populumq; patreſq;
Et tria deſpiciens fora poſt delubra tonantis
Solis ad exortum Romæ decora alta ſuperbæ
O caput o florens terreni gloria mundi

Dixit ut excelso tetigisti uertice coelum
Indigetes oblita tuos geniosq; laresq;
Atq; Iouem & natos demens ad inania Christi
Tam cito degeneras documēta fidemq; nefandā.
Sic ait; & Petrum quater execrata columnam
Traiani quæ iuncta foro supereminet urbi
Inuolat. & coruus iam desinit esse breuemq;
Se trahit in nebulam; & Maxētia tecta subintrat;
Nox erat. & phoebe gelidis argentea bigis
Collis auentini summo de uertice tollens
Cornua lustrabat radiis pallentibus urbem;
Impius ad magicas rediit Maxentius artes;
Combusti q; affert cineres infantis ad aram.
Consulit exta; uocat manes; & numina læthes;
Nacta uias faciles & idonea tempora fraudi
Persephone commenta sagax insibilat aura
Pertenui fibrasq; mouens felicia signa
Fingit; & inuoluit regis caput igne corusco
Subridens; alacri saliunt precordia plausu
Principis. & totam trahit inter gaudia noctem.
Iam parat ire uiam pelago; iam concipit omnem
Trinacriaz; crætaq; domos; cyprumq; Rhodūq;
Qua zephyris impulsus eat: qua classe latina
Vectus alexandri monstratam annauiget urbem
Egrægios prima comites de pube quirītum

Deligit: & fulget tyriis aurata iuuentus
Vestibus: æois rutilant segmenta lapillis:
Et uagina sinu gladios hiacynthina pulchro
Claudit: & argentum capulis effulget eburnis:
Septima consurgens roseis aurora capillis
Oceani pluchrum caput extollebat ab undis:
Cum iam compositis ratibus uentoq; secundo
Littore ab aulonio soluens pelusia tendit.
Hostia: & illustres pompeii funere campos.
Persephone uolat ante: fretum spumantibus undis
Liberat: & placido facilem facit æquore cursum:
Non scythicus boreas illis non aphricus Auster
Non oriens Eurus potuit spirare diebus.
Vix sua sub leni crispabat tergora pontus
Aplaudēs zephyro: & sceleris se accommodat æquō
Optimus interea mentis deus auctor honestæ
Atq; pudiciæ custos ne regia uirgo
Circumuenta dolis subito labatur ab alto
Præmonet: & celeri traddit mandata ministro
Ille per immensos coeli glacialis ab ortu
Labitur anfractus: penetransq; per aurea tauri
Cornua pleiadum flammæ restringit: & ipsos
Præterit Errones septem. triuiæq; sub orbe
Accipit exiles raris ex ignibus artus.
Regia progenies cultu redimita pudico

Inter socraticos & quos academia quondam
Stoaq; cæcropiis libros de fontibus hausit
Clausa latet modico pictæ testudinis antro
Atq; uoluminibus legum stipata duarum
Abstrusos animo sensus uoluebat; & arcis
Ingeniū uegetas acies figebat in omne
Quod tenebris enigma latet mysteria miris
Inuelata modis uisu penetrabat acuto.
Quicquid ad ornatum fidei exemplaria sanctæ
Græca fuerunt animo uigili condebat; & omnem
Assidui frugem studiū quasi fertilis agri
Primitias quasi collectum de sordibus aurum
Et quasi fulgentes gangis de puluere gemmas
Rasaq; panchei duro de cortice thura
Roboris & pinguem torto de caudice myrrham
Ad Christi delubra ferens Cape summe deorum
Munera dicebat; primæ cape dona iuuentæ
Quæ tibi per steriles apis hæc tua colligit agros
Primus Abel pingui coluit tua numina sacro
Melchisedech panum calathos & cymbia bacchi
Obtulit. Habraamus dulcem sua gaudia natum
At nos syncræ tibi uirginitatis honores
Collectosq; pia de sedulitate legendi
Offerimus flores: nostra hæc tibi munera sunt.
Regia dum tales uoluit sub pectore curas

Et fugiens animo terras coelestia uirgo
Cogitat ecce nouae lucis micat igneus ardor
Atq; repercusso paries splendore coruscat.
Auratæ micuere trabes; micuere columnæ:
Et subitis uisum flammis ardere lacunar.
Nuncius emisso nitidis e nubibus ore
Regia progenies dixit: quia concipis alto
Corde deum concessa tibi consortia diuum.
Pone metum: securam meas intellige uoces.
Ille ego qui mariae sanctas orator ad aures
Ante fui tibi de summo modo mittor olympo:
Nam tibi post illam primi debentur honores
Inter uirgineas acies albentia castra:
Scis ueteres odio lucis studioq; malignæ:
Mentis & imperii uanaq; libidine laudis
Dissentire deos christo: & molimine magno
In mores certare bonos: nec posse nitorem
Ferre pudiciæ: Clymenes corruptor apollo
Pressit aristei matrem. nymphamq; Dionem.
Iupiter europam. Danaen. Asopida. Lædam.
Atq; Lycaonidem. Maiam Bacchiq; parentem.
Falcifer oceani natam. Minoïda Bacchus.
Persephonem Pluto rapuit. simoentis ad amnem
Congreditur Venus Anchisæ. thetidusq; cubile
Pelleus incestat: rector neptunus aquarum

Ang' 6th

Marie

Phorcida. Dedalidem fraudis furumq; magister
Mercurius. Venerem Mauors. & Pallada frater
Polluit; Endimyon uultu. Pan uelere lunam.
Iasius Cererem. Nulla est sine labe deorum
Progenies. nisi forte suum quæ plangit Osirim
Inachis arguto pellex iunonia sistro.
Et tibi uirginitas istis odiosa parauit
Insidias. in te longinqua a Thibridis urbe
Et coniurata descendunt proelia Memphi.
Nulla sub indigno uirtus est principe tuta.
Nulla sub incesto castis est gloria regē.
Nam uiciis probitas semper contraria pacem
Nescit; & hostiles dextra leuaq; cateruas
Sustinet. illatosq; parat se semper adictus.
In uirtute labor. sed in ipso certa labore
Dona fit ex operis merces. aterna resurgit
De sudore quies; & de moerore uoluptas.
Non habet ex omni numero plebisq; patrumq;
Victtricem nisi qui potuit certare coronam.
Et multis certare datum; sed uincere paucis;
Atq; coronari & celebres uestare triumphos.
Quare age surgentes audaci naue procellas
Rumpe. per aduersos aperitua carbasa fluctus.
Nec flantes horresce notos nec murmura pontē.
Iurato te crede mari; proramq; patentes

Ad coeli conuertere uias reget ipse per undas
Temonem uelumq; deus; puppemq; tenebit:
Nec sinet in scopulos fragilem tranare carinam;
Semper olympiaca terram speculatur ab arce.
Et quoscunq; operi uidit se accingere sancto
Numine presenti deus adiuuat. odit inertes.
Pugnam inuade; deo nihil aspirante timendum.
Nuncius hæc. humili facunda uirginis ore
Sic responsa dedit. Vobis ego numina grates
Non si uel totidem linguis quot dicitur Argus
Luminibus uidisse loquar: persolvere possim;
Omnia uos homini uitamq; alimentaq; uitæ
Vos datis; & coeli uos inspiratis amorem.
Blandiciisq; rudes ad contemplanda leuatis
Astra animos; & opes uestras monstratis in ipsis
Ignibus & coeli ornatu mundi; decore
Perpetuo; nostræ ne forte libidine mentes
Se lutea immergant nequeantq; attollere frontē
Ad coeleste bonum; nostræ uos cura salutis
Solicitat; nec nostra diu durare potestis
Damna pati; ueniamq; datis peccantibus ultro.
Me prope lactentem charisq; parentibus orbam
Ante puellaris q̄ uos agnosceret ætas
Cum neq; fabar adhuc uos suscepistis alendam.
Propterea nunq̄ diuis ego thura piandis

Vlla dedi: nunq̃ fumantia uidimus exta,
Sola dei mihi cura satis: mea tempore ab illo
Virginitas addicta deo: uotisq; uocata
Palma triumphalis pugna: qua sanguine fuso
Testificata thronum christi super astra uenirem;
Misererq; choris superum: sedemq; beatam
Aetherea sortita domo regna illa uiderem
Aeternis congesta bonis: uisq; tuerer
Perspicuo quod certa fides sed nubila monstrat.
Est amor iste furor. quo tempore saucia longo
Nectar & ambrosiam sitio: tantusq; medullis
Ardor inest: tantus coeli calor ossibus haesit
Vt mors nulla queat mihi formidanda uideri
Sed iucunda magis. Cur non quæ pertulit Agnes
Ipsa feram: cur non Agathes imitabile fatum:
Lucia cuius erat neq; mens neq; fortior ætas
Vicit: & istarum foelix trinacria palmas
Vidit. Anastasiae tellus romana triumphis
Gaudet: ad istarum laudes & præmia curro.
Tu modo qui coelo frueris diuine minister.
Hæc offer mea uota deo: si fauerit omne
Dulce mihi certamen erit pugnamq; diemq;
Arbitrio legat ipse suo. sic fata nitentes
Vertit humi assurgens oculos. Se nuncius albam
Colligit in nubem. sparsisq; per atria succis

Ambrosiæ dulci repetiuit sidera cantu.
Iam uada Carpathiæ sulcans Maxentius undæ
Littus Alexandri & phariam procul aspicit arcem
Atq; ait o magni salue pars tertia mundi
Aphrica romanam fausto precor omine classem
Aspice: & auspiciis diuum mea uota tuorum
Prospera sint: saluete dei saluete poenates
Indigenæ: quos religio longæua parentum
Excoluit. sacros uenio laturus honores.
Sancta sequor mandata louis: ritusq; reporto
Diui nos ad templâ deum. dum talia fatur
Præuolat ad portum remis uentoq; secundo
Cymba leuis uolucrum cursu quæ uinceret eurû
Summaq; uix recto fugiens mouet æquora lapsu
Fama per egyptum pretentaq; littora ponto
Nunciat aduenisse rates ex urbe latina:
Aduectumq; freto romani regis alumnum.
Cuncta magistratus lucem poluere per illam
Publica: pellei priuata negocia ciues.
Festa dies agitur nitidis urbana iuuentus
Vestibus & multo testantur gaudia cultus
Turba coit: pictis oneratur puppibus æquor.
Murice uela rubent: radiant aplustria cocco.
Ducitur elato gradiens Maxentius ore
Splendidus & gemmis & multo lucidus auro

b i

Aufonii libyciq; simul glomerantur utrinq;
Sistra sonant, altis lucent in turribus ignes.
Moenia fronde uirent: & odoro gramine portæ.
Altera lux ortum casii de uertice summo
Extulerat solem cum rex iam squallida multo
Templa situ iubet ornari: ueteresq; per aras
Purpureos spargi flores; & rite parari
Danda Ecatumbæo quæ sunt animalia sacro.
Christigenæ soliti crudis præda esse tyrannis
Contremuere metu: & multi petiere Syenem
Thæbaosq; lares: & Cyrenacia regna
Aethiopumq; domos & littora gentis Erembæ.
Sicut ubi mites aquilam uidere columbæ
Nare per acreos tractus: nec pingua rura
Nec placidæ retinent æpulæ, timor omnia uincit.
Pars latet umbroso saltu: pars alta uolatu
Tecta petit: pars montanis caua saxa larebris:
Et pennis percussa sonat pernicious aura.
Tunc est coepta colî regio deserta: solumq;
Solibus exustum assiduïs: & rura uenenis
Incluta & arentes terræ sitientis harenæ.
Soliuagus uastam petit tum paulus eremum
Hyspidus & fulue tectus uelamine palmæ.
Cuius ad ignotâs ueniens Antonius ædes
Incidit in satyros, mox flebile corpus amici

Condídít; & siccis uítam traduxit in aruís
Inter harenícolas colubros & sæua leonũ
Semina graminibus uescens & fluminis unda.
Tẽpla coronantur fertis; & funibus actis
Barbara suspendunt aulea sub apside curua.
Pinguia mittuntur docti per rura ministri
Quæ uicina bibunt piscosi flumina Nili
Atq; papyriferae dulcem Tritonidis undam:
Et qua se uiridi Mareotis harundine cingit.
Adducant delecta bouum qui corpora centum.
Interea cultros paterasq; & thura sacerdos
Expedit & sacras longo locat ordine uestes.
Ante ea neglectus meliori pascitur Apis
Gramine; & extento iacet ad præsapia uentre.
Iamq; dies solennis adest. mugitibus auræ
Per fora perq; uías urbis per compita clamant.
Aera crepant: clangore tubæ complentur acuto.
Consequitur uulgi strepitus turbæq; frequentis
Murmur; & inflato resonat caua tibia buxo.
Clarus ad illustres graditur Maxentius aras:
Et circum pellea micat romanaq; pubes.
Angelicas alto uoces sub corde uolutans
Costis adesse uidet speratae tempora pugnae.
Et q̃q̃ immota maneat sententia mente
Atq; adamantæis uinclis frenata libido

Inuita ratione scelus non audiat ullum
Ora tamen meditans duri furibunda tyranni
Atq; graues poenas horret: ceu saxea moles
Pulsa freto & circum salientibus æquoris undis
Vapulat atq; tremit: sed non uestigia mutat
Dumq; animus tanto curarum impellitur æstu
Non procul ecce duæ uultu incessuq; uerendo
Foemineæ species adsunt: quarum una Cybeli
Persimilis turrata caput stellataq; frontem
Igneus ore color possit qui pana referre
Perfora peruolitant nebula: gyroq; uolucres
Aereo ludunt & uersicoloribus alis
Aequora ueter: habet pictasq; pæquora puppes
Squammiferiq; greges flexis per cærule caudis
Arrectisq; natant pinnis: ludoq; fugaci
Per scopulos & saxa uolant uiridemq; per algâ
Inferius campi herbosi: curuataq; ripis
Flumina & excelsi nemorosa cacumina montes
Vertice inæquali: pecudes: humanaq; tecta
Atq; per incultos saltus atq; inuia rura
Auriti lepores & flexis cornibus errant
Dorcadæ: & timidi dammæ ramosaq; cerui
Cornua tollentes uacuis spaciuntur in agris
Hæc rerum natura parens: quæ uirginis ora
Dulcibus amplexens ulnis Quid mergeris iquit

Filia tot curis & sollicitudine tanta?
Cōtemplare meum decus & mea maxima regna;
Sancta; de nostris opibus uelut ante solebas
Expullis animo curis solatia carpe.
Terra; fretum; nubes; flammæ; uersatile coelum;
Cuncta meis subsunt regnis; ego cūcta gubernō;
Ellige de tantis aliquid quod mulceat agrum.
Quid tuus hic moeror sibi uult? quid dulcia miris
Pallent ora modis. & quo tua forma recessit?
Pone deum cura. diui sua sidera seruent;
Ambrosia uiuant; & delectentur olympo;
Terra subest homini; terrena negocia tracta.
Nec fines frustra humanos excedere tenta.
Tunc potes uolucrum per iter trānare? sub ūdis
Degere; & obscuris inter delphines in antris
Sirenes ubi sunt & inertia corpora phocæ?
Vt tibi per spellæa maris per lustra ferarum
Sic quoq; per coelos inter consortia diuum
Leginus æternis uita hospitiumq; negatur.
Nec fas est homini coelum sperare. decorum
Regna cupis; sedemq; tibi promittis olympi
Cum neq; brutorum latebris assuescere possis?
Omnia limitibus certis ego sola diremi;
Quos trasire nefas. ea uota superflua pone.
Sit tibi cura decor: tua sit tibi cura uenustas

b iiii

Ingenio condita meo dum fingere tento
Calliopes oculos: & uirginis ora Medusæ:
Vtere deliciis; & ne contemne iuuentam.
Nec te finge deam. sed te mortalibus æqua.
Sic natura parens tristem solata puellam.
Altera quæ tales paulum contata loquelas
Hauserat & uafro gressum suspenderat astu.
Affuit: Aurati crines; frons lactea; fulgent
Lucifero similes oculi. rubicunda colorat
Lactentes aurora genas; per eburnea cola
Cæsaries emissa fluit. toga cætera uestit
Aurea quæ tracto uerberat syrmate campum;
Coelestis nitet ore decôr. sparguntur odores
Ambrosii. crediq; nequit mortalis in illa
Spiritus; aut numen uel non sine numine imago.
Textus inauratæ chlamydi descensus ab astris
Prolis olympiæ: stygios ingressus ad amnes.
Ignea elinguarum species: qua spiritus ingens
Intonuît super ora uirum. montisq; relisto
Vertice fideream christus remeabat in arcem
Victor & euulsæ coeco plutonis ab antro
Patrum animæ niueis indutæ nubibus ibant
Aera per liquidum terram predatus & Orchum
Rex superum tali repetebat regna triumpho
Gratia nomen habet; cuius prestantia formæ

Naturæ extemplo uisa obscurare decořem
Non aliter q̃ sol maiori sidera luce
Umbrat: & exoriens alios exterminat ignes
Hæc igitur sic orsa loqui. Quid uirginis altum
Deiicis in terras animum natura superbo
Coeca supercilio: rerum te insana parentem
Dicis. & ignoras a quo tua uenit origo.
Nec nosti genus ipsa tuum: tua signa sequuta
Nicomachi proles stellis erymanthidos ursæ
Nauigat ammissis: & naufraga sæpius arctas
Flante procelso borea symplegadas intrat.
Namq; aliud uitæ genus immortalis olympo
Noluit esse homini. sed nec te credidit ortam
Nec me uidit inops lucis: mutabile corpus
Contemplata deum sicco pertransiit ore.
Auspiciis hanc usq; tuis peruenit ad oram:
Hic sua sopito detraxit carbasa uento.
Dic ubi si nosti comites: prima uaq; christi:
Castra triumphalesq; uiri: qui sanguine claras:
Emisere animas: & qui uicere tyrannos.
Subiecere deo populos. tibi sola reliqui
Corpora & immundos cineres & tabida membra.
Ipsa coronatas coelesti lumine mentes
In sublime tulit: Quare iam desine nugis
Talibus illustres animos inuoluere cæca

b iiii

Nube tuæ noctis. uersis ira fata recessit
Passibus: at plutei lato natura sub orbe
Virginis in thalamo fertur liquisse pauorem
Cuius ut agnouit fraudes abscondit amorem
Gratia discedens eius qui frangeret omne
Virus: & auxilio coeptis ingentibus esset,
Protulit ora pauor gelidæ sub imagine mortis
Pallidus: & curuo contractus pectora dorso
Coecus. & elinguis, trepidus. uix ossibus hærens,
Dentibus exertis trunca deformia nare
Ora gerens: & crure labans; & frigore torpens,
Cuius ut horrificam effigiem stygiumq; colore;
Et testudineos uirgo perterrita gressus
Vidit ab aspectu monstri conuersa recondit
Lumina; & admoto texit uelamine frontem.
Tum ualidis ardens animis alacriq; iuuenta
Strenuus & grato pretendens ore pudorem
Virgineum pictasq; ferens in pectore flammæ
In medium prorupit amor; cornumq; repertam
Corripit: & monstri repetito uerbere terga
Pulsat; & iniectis agit extra limina plantis
Vociferans; & fuste petens caput ora manusq;
Non secus ac fertur si uera est fabula quondam
Infernum domuisse canem Tirinthius haros
Calcitrat & manibus tensis auertere cornum

Nititur & faciem monstrum defendere ab ictu
Acrius instat amor: tetroq; in puluere uersum
Execrat indignans: limoq; infigit aquoso:
Membraq; coenoso sepelit moribunda sepulchro.

Secundæ Parthenices liber. ii.

Aetior & pulsa uictrix formidine uirgo
I Ocyus ad templū famulis parat ire uocatis
Nec mora: festināt omnes & sedula nutrix
Iam longæua ligat crines & uirginis ora
Pallida nocturæ fumoq; afflata lucernæ
Materna pietate lauat: celeresq; ministræ
Sepositas uestes adhibent, tyriumq; ruborem
Induit: argento limbus circumdatur albo;
Et caput aurato nitidum uestitur amictu.
Iam delubra subit, lucent ardoribus aræ.
Mugitu caua tecta sonāt: strepit undiq; murmur
Plæbis & astantum. Solio Maxentius alto
Gestit: & elato turbam circumspectit ore
Regia progenies medium progressa per agmen
Mox oculos in se populi conuertit: euntem
Mirantur cæduntq; uia: pellæa iuuentus
Nomina romanis eius patriamq; domumq;
Auribus admoti narrant tenuiq; susuro.

Illam mouens gestu pectus faciemq; uenusto
Scandit: & intrepido premit alta sedilia gressu,
Et uicina truem sic est affata tyrannum.
Metibi Maxenti solitam præferre salutem
Admonuit regalis apex: summusq; paternæ
Maiestatis honor. pietas uiolata repugnat.
Nam colis hæc simulachra deo paritura relicto
Qui tibi solus opes tantas romanaq; patri
Regna dedit: fecitq; maris terraq; potentem.
Nec fuit istius tanti tibi muneris auctor
Iupiter ægiochus creteo pastus in antro
Mortalis quondam uitæ modo lumine functus;
Sed neq; post petri uocem documentaq; pauli
Roma deum nescire potest. sciuerit philippi
Et pater & natus: quos funere sustulit atro
Illa hominum suprema lues grauiore ruina:
Raptus ad interitum Decius. millesimus urbis
Annus erat. Tum Roma suos solenniter ortus
Aegit: & accepto celebrauit festa tonanti.
Tunc fuit imperii Christo sacrata potestas
Et tandem sub iura dei translata: piamq;
Tum primum sortia fidem: tunc pulsa deorum
Vna superstitio romana limine regis.
Non satis est qd mille Ioui seruiuerit annos
Et phlegethontæis sese subiceerit umbris,

Gens longo romana iugo. tuleritq; superbum
Imperium stygiæ gentis noctisq; profunda
Nubila. Nunc iterum iuuat ad damnata reuerti
Sacra deum. parere putant prestantius Orcho
Quam superis diuina pudet mandata uereri:
Delectant inferna magis: nunc tartara gaudent:
Nunc furia exultant: posita nunc Cerberus ira
Motibus alludit caudæ. nunc pectore toto
Dulciæ ceruleus carpit solatia Pluto.
At superum corda ægra gemunt: humanaq; dâna
Palida mutato deplorant numina uultu.
Conqueritur mater natum sparsisse cruorem
Innocuum frustra. passum tot uulnera frustra:
Desine Maxenti superos offendere tanta
Impietate: Scelus Rex o romane quod audes
Suppliciis dignum æternis. Isionis orbem:
Tantaleamq; sitim: Ticii tormenta: labores
Sisyphios: ipsi quibus hæc noua sacra litantur
Iam tibi decernunt stygii tua numina manes.
Finge tamen non esse scelus dementia saltem
Bistonio ridenda seni. Cur cæde cruentas
Cur tantis delubra bouum mugitibus imples:
Tunc deum tali credis placare tumultu:
Tunc Iouem fortasse putas reuocare sepulchro
Cantibus his: Quæ te coepit uecordia nate

Cæsaris ut fieri credas boue numina caso
Mitia: te miserum falsis oracula ludunt
Carminibus. non hac emitur romana potestas
Religione ^pium Christi clementia regem
Hæc ad sæptra uocat; mundas qui sancta per aras
Dona ferat. qui reliquias iouis atq; deorum
Conterat: & pulsus noua suscitet orgia bobus.
Quid templi molem hæc magnâ miraris & arcus
A tellure procul tanto se attollere flexu?
Hæc hominû fecere manus; magis aspice mundû
Hoc opus immortale dei. Tua numina gaudent
Bobus: at immensi uerus dominator olympi
Iusticia pietate fide quas iupiter odit.
Dona deum magis ista iuuant. sine cæde litadû ē.
Sic ait. ille magis uultum q̄ uerba loquentis
Admiratus agi iubet ad regalia tecta
Seruariq; locis intra penetralia clausis.
Mente scelus duplex agitans temerare pudorem
Et uiolare fidem. pacis iam foedere fracto
Belli feruor adest; dant pugnae classica signum.
Persephone regem stimulis irritat; & acres
Cum uenere accendit circum precordia flammæ
Vritur impaciens coeci Maxentius ignis
Mens fugit a sacris: & amata ab imagine raptus
Figit humi frontem & curis immergitur altis.

Absentēq; animo uidet aloquiturq; puellam
Et furit: ut quotiens loetali saucia telo
Cera per idæos quærit medicamina saltus
Dictamq; comam uiridem: quæ uulnere ferrum
Mansa fuget; diramq; auertat corpore pestem.
Cincta satellitibus tali nil territa casu
Ducitur: & dominæ sequitur uestigia nutrix
Perq; uias urbis perq; omnia compita clamans:
Reddite: quo mitem dominam crudelibus armis
Protrahitis: nutrix ego sum. cunabula prima
Ipsa gubernauī. nostris adoleuit in ulnis.
Vbera prima dedi dulcem mihi reddite natam.
Quam mihi uix bimam mater iam p̄xima morti
Tradidit: & lachrymans erit hæc tibi filia dixit.
Reddite nutrici dominam: uel pignora matri.
Verte tuos in me uultus o nata: tuamq;
Altricem conuersa uide. nihil esse solebat
Me sine dulce tibi: nostros oblita labores
Non audis lamenta parum nec lumina flectis.
Lumina quæ tantum Costus quæ mater amabat.
Lumina sancta domus solatia magna relictæ.
Tu ne putas sine te caput hoc & anilia membra
Posse diu superesse: simul moriamur ut una
Viximus: & tumulo pariter condamur eodem.
Flebat ut inuadī cernens a uulture nidos

Lactentes imblelis olor. prædator aduncis
Vnguibus & duro discerpit uiscera rostro.
Flet pater; & uiridi queritur proiectus in ulua.
Iamq; propinquabant rectis: cum regia uirgo
Lumine clementer uerso charissima nutrix
Dixit abi, solare domum; sociasq; saluta.
Non ego sum limen posthac uisura paternum.
Euocor ad superos. uos & terrena ualete
Hospitia. obsequiis inopum d' odrante relicto
Partibus æquatis mihi uos succedere mando.
Sic abiens fatur. luctu domus omnis ac erbo
Soluatur; & mœsto pallet uicinia corde.
Luget inexhausto lachrymarum flumine nutrix
Anxia: & immotis manet ipso in lumine plantis;
Crudelemq; uocat regem & crudelia tecta.
Diripiunt aulæa nurus; tristesq; ministri
Ferreæ conuoluunt bifores ad limina ualuas
Desertæ signa atra domus suspiria, totis
Aedibus alta sonant: ager tenet omnia moeror.
Interea sancto metuens Catharina pudori
Atq; sciens quali regum impetuosa libido
Ferueat effectu tali prece numina pulsat.
Sancte pater sancti genitor castissime nati
Cernis ut abruto lupo insidiator ouili
Hanc extorsit ouem coecoq; incluserit antro.

Iamq; aderit: iāq; inuadet ioue plenus: & omne
Attentare nefas adiget uenus atq; cupido.
Nil superest opis humanæ: uia clausa salutis
Vndiq; terrenæ: tua sola potentia nullis
Clauditur obicibus, nostro succure dolori.
Atq; pudiciæ uento rege uela secundo.
Audit orantem coeli regina puellam:
Et se qualis erat primi post tempora partus
Obrulit infantem niueis complexa lacertis
Tecta sinum bisso gradiens in uestibus albis
Et croceum capiti serum de uellere tegmen
Quod uiridi premis strophio: cum uirgine fatur.
Plena uenustatis procera iuuencula uirgo.
Stant utrinq; leues animæ: quas Iride uestit
Multicolor nubes: pingitq; simillima nostris
Oribus ora: pares decor imbuat aureus alas.
Et sic orsa loqui: tua me suspiria uirgo
Deduxere polo: ne sollicitere pudoris
Sum tutela tui. Sed quo segura quiescas
Tolle manum. sibi perpetuo te copulat infans
Connubio christus. nurus es mea. pone timore.
Sic ait: & fuluo digitum puer induit auro
Qd moriens seruabat adhuc: qd clausa sepulchro
Immortale tenet diuini pignus amoris.
Hic neq; Gnosiacæ sequimur figmenta coronæ:

Vlla nec in nostro regimus mendacia uersu
Vera sed amplectens rei miracula gestæ
Historiamq; canens fidei monumenta reuoluo
Et iam turba deum sacris dimissa peractis
Cum celer ausonia pelago delatus ab urbe
Nnncius enarrat regi diademate patrem
Deposito regni sceptrum cessisse Galero:
Lucanosq; lares tacitiq; silentia ruris
Et nemorum suaues umbras: ubi mobilis aura
Temperat ardentem placidis afflatibus æstum
Præposuisse graui imperio: & splendoribus urbis
Aruaq; & acinoi tutam legisse quietem.
Atq; per irruguos fontes & florida prata
Murice neglecto tristem oblectare senectam.
Lætitiâ subitus dolor occupat, ora tyranni
Plumbeus inuoluit color. & patuere latentis
Ingentes animi fluctus sæuiq; dolores
His curis extructa uenus: furor auctus & ira
Acri bille tumet; nutritq; in pectore uirus
Perlimilis pullo qui dum inconsueta recusat
Frena pati; rodit morsu indignante lupatum
Post æpulas largo paulum exhilaratus hiaccho
Captiuam iubet adduci spectacula mensis
Rex petulans lasciua uolens præbere secundis.
Illa solo fixis oculis uestigia lento

Tarda mouens gressu prono regi annuit ore
Cuius ut effigiem claram uidere decusq;
Indolis egregiæ tenuere silentia cuncti.
Et triuiam uidisse putant aut ora mineruæ.
Ad quam rex solio paucis ita fatur ab alto
Mane deum nostras tenuerunt orgia mentes:
Nec potuere tuis adhiberi uocibus aures.
Dic age nunc quando positis conuiuia curis
Lata uoluptates animorum & gaudia poscunt.
Aede genus patriamq; tuam nomenq; paternum
Illa manum crucis instar agens sic incipit ore.
Non ego iactandi studio primordia gentis
Clara meæ referam titulosq; & nomina; quando
Rex romanæ iubes: genus est illustre meorum
Maiores etenim sceptrum gessere; mea;
Sunt reges in stirpe decē; Lagus oibus auctor
Primus alexandri miles qui condidit urbem
Et quæ regna uides; & Alexandræa uocauit
Mœnia: post celebres pugnas asiæq; labores
Huc uenit cum rege Lagus: ptolomæus ab illo
Nascitur a uili proles generosa parente
Sicut ab exigua descendit origine flumen
Maius. hic ægypti lybïes arabumq; potitus
Imperio quondam; mansitq; in stirpe nepotum
Ducentos quadraginta super nisi fallimur annos.

c i

Ast ubi romanam superis extollere gentem
Et libycas uisum bellis ardentibus urbes
Vertere mutati reges. Tum regia proles
Interiit: tunc arua meus uicina tenebat
Aetiopum campis atauus perfectus Erembis
Dux animis armisq; potens: regi q; propinquus;
Sanguine supremi uigilans custodia regni.
Qui postq; sero audiuit sublata suorum
Sceptra dolens longe æthiopum secessit ad urbes;
Et persæpe pater reginæ Candacis; illo
Contriuit ductore uagos garamantas & acres
Massilum populos; arabumq; per æquora classe;
Duxit: & Indorum spoliis remeauit honustus.
Quartus ab hoc Costus gēitor mihi doctus & ipse
Militiam; uerum patriæ telluris amore
Ductus ad antiquos rediit cum prole penates;
Argentiq; tulit secum graue pondus & auri.
Tandem huc aduectus tectū mercatur & agros;
Atq; clientellis clarus fama q; parentum
Primus in urbe fuit: romanaq; castra sequutus
Semper in ausoniis senuit fortissimus armis.
Hinc genus ipsa traho patri nata unica Costo.
Et generis tanti soboles ego sola super sum:
Multa dies alios longæuaq; sustulit ætas.
Hac est orta patrum soboles hac desinet urbe.

Sic genus & patriam nosti nomenq; paternum.
At postq̃ uita functi cecidere parentes
Ne lasciua meam macularet inertia mentem
Ad studium duplex curas & pectora uerti
Fonte salutes christi suscepimus undas.
Et mea lustrali deus abluir ora lauacro.
Ipse uir ipse pater castum sacrauimus illi
Corpus & elabens annis uelocibus æuum:
Hæc mihi prima salus. teneris me Costus ab anni
Traddidit eloquiū studiis: & misit ad urbes
Cæcorpias. uidi thebas dirceaq; rura
Attica regna solum pelopis lacedæmona claram
Legibus: & quondam bellis ac Marte potentem.
Atq; Therapneos saltus helenæq; poenates
Minoisq; domos: præruptaq; saxa corinthi.
Et Rhodon illustrem phoebo statuaq; superbam
Narmorea; & lyndi sacris atq; Herculis ara.
Vidimus & delphos dodoneasq; columbas:
Corrinam tripodas phoebi pytoniæq; arma.
Cycladas & thraces troianaq; uidimus arua.
Atq; omnem lycii graia rate legimus oram
Littoris: ausoniis mox præceptoribus usa
Facta tuæ gentis didici: totumq; latinis
Viribus & bellis attritum ingentibus orbem.
Regna Britannorum Germanorumq; superbam

c. ii

Progeniem: scythicas alpes hircanaq; longe
Littora: & Euphraten: nabatheaq; rura: Syenem
Et libycas arces: & quaiuga porrigit Atlas
Maximus inuasit romanæ gloria gentis.
Cæsareos procures & quarti sæcula regni
Atq; tot illatam crudeli uulnere mortem
Principibus legi mores & furta deorum;
Et tandem nihil esse dies mutabilis æui
Dæmonas esse deos & totum ambagibus orbem
Constat in errores ductum: nullamq; saluti
Esse uiam nisi per christi documenta fidemq;
Sic arabum libri sic uult iudæa uetustas
Sic quibus & uestri credunt cecinere sibyllæ
Quo magis admiror uos qui terræq; marisq;
Regna gubernatis; quorum mutabile uulgus
Ducitur exemplo tam claro errore teneri.
Et tanta simulachra deum ambitione tueri;
Et statuas horum diuino extollere cultu
Quorum uita fuit scelerum sentina. Quod Io
Nostra: quod ichneumon: & qd latrator Anubis
Accipiter felles Bos oxyrrhynchus & ibis
Numen habet: taceo martem phoebumq; ioueq;
Quorum tanta canunt uestri miracula uates
Histygijs ideo metuunt iurare per amnes
Quod stigijs merfi stagnis altaq; palude

Dant scelerum atroces iusto sub iudice poenas.
Veridicum uero christum sine crimine cuius
Vita fuit nigro manes qui traxit ab orcho
Qui coecas hominum mentes & lucis egena
Lumina restituit; siccisq; liquentia plantis
Aequora calcauit; fugitis. reuocare memento
Rex romanæ pedem iusti trans limina lapsum.
Talibus orantem uerbis mirata sedentum
Lecta cohors ciues pharii proceresq; latini;
Inspectusq; magis sexus dicentis & ætas.
Illa etenim tersena fuit supremaq; brumma;
Rex tamen implicitus diuorum ambagibus ægre
Dicta tulit. mandat uinclis & carcere claudi;
Affligiq; cibo tenui. uix fluminis unda
Vix simplex concessa ceres. inclusa tenebris;
Orat; & in magna uersatur luce per umbras.
Sedula persephone mendacis imagine sumpta
Pincernæ lchthyboli cui uox obscura procaxq;
Ingenium. tumidæ fauces; turgentia labra.
Diffusæq; aures & nasi plurima moles;
Signa uiri excordis missaq; furentis habena;
Pes breuis; & grandes proceri corporis artus;
Angustumq; caput; frons multo obscura capillo
Hic erat in magica regi comes unicus arte.
Fatur; & obscuris uocem de naribus haurit.

c iii

Virginis unus quid tanti pendimus ora
Rex romanæ, rudes inter facunda uideri
Garrulitas indocta potest, nos proelia docti
Milítiamq; sumus, si dimicet ense uel hasta
Nemo ex hoc numero tali fugiturus ab hoste est
Verum hoc non ferro bellum sed uoce gerendū.
Nemo est omnis homo: nō omnes omnib' artes
Colligefinitimis claros ex urbibus omnes
Rhetoras: & quibus est romanæ copia linguæ
Audiat hos mulier de religione loquentes:
Et pudeat carpisse deos: explosa Dione
Aeneadum matri & nostro det thura Quirino.
Si neget, impietas ferro plectetur & igne.
Persephones omni placuit sententia mensæ.
Et simula toto coetu laudata sedentum.
Nam soliti ludos celebres inferre theatris
Talía romaní curant spectacula ciues
Mittitur ad Solymos: ad Idumeos: & Erembos:
Ad claram zenone Cyprum: licet æquora uentus
Tollat: & albentes ueniant ad littora fluctus.
Regia contemnit leges & frena libido.
Mittitur ad Schediæ campos: Mendesiæq; arua:
Hermopolisq; lares, ad aquosam Naucratis oram
Necropolim: & claram Menelai classe canopum:
Qui uocet eloquio insignes fandi q; peritos:

Proemia uictori statuit uasa aspera gemmis
Aurea: purpuream uestem lauriq; coronam.
Interea cupidus regni Maxentius alto
Corde uolutabat Romam. cupit ire per undas
Nauigio celeri: patriæq; inuadere fines.
Sed piceæ nubes & hyems contraria nautis
Impediunt cursus. Aquilo bacchatur: & Eurus
Importunus agit pluuias: freta concita clamant
Nec spes ulla uia superest nisi uere reuerso:
Nam q̄q̄ hybernis nonnunq̄ tua diebus
Aequora sint dubio tamen inconstantia coelo.
Propterea inflatum rabies abscondita pectus
Rodit. ab imperio exclusum dum se uidet undas
Execrat: & uentos & singula numina ponti:
Doridaq; & natas: cum matre palæmona. Glaucū
Prothea. & oceanum cum coniuge. uela ratesq;
Concitus in mitem parat eructare puellam
Conceptum uirus: tacitaq; incenditur ira.
Non secus ac circumpositis hastilibus ardet
Cæruleus serpens: & aperta fauce uenenum
Colligit. igniuomisq; oculis atq; auribus altis
Sibilat. & terram diffundit in aera pestem.
Sic furit impatiens cæsar. iuuat ignibus ignes
Persephone. modo nyctæridē modo nycticoracē
Fugit: & hoc acri premitur Maxentius oestro.

c iiii

Perdus & pernox. animum quoq; somnia uexat
Arduus æoi mons est titanis ad ortum
Mons asiæ libyæq; sedens confinia iusta
Et quasi cōmunis limes caput erigit alrū
Assyrios arabesq; uidens ægyptiaq; arua
Vertice de summo. Casium dixere. sepulchro
Romulidæ magni & celebri iouis inclytus ædes
Huc oblectanda studio per littora mentis
Fertur equo Cæsar. triduoq; in rupibus altis
Deliruit magicis exercens carmina signis:
Ichthybolusq; comes: tenuiq; abscondita nube
Persephone; & tacito profert mendacia risu.
Interea coniunx uultu uerbisq; puellæ
Capta moras non fert; sed mox absente marito
Opportuna uidens data tempora nocte silenti
Cum duce porphyrio qui prestantissimus armis
Cyrene prefectus erat; sed uenerat illis
Milite cum multo sacrum ad solenne diebus
Tendit ad horrentes obscuri carceris umbras
Et tenui densam superat uix lumine noctem
Ignis: anus cornu clausum quem preuia gestat.
Hostia claudebant aditum tria ferrea magnis
Vestibus: & squallere situ locus ante solebat
Terrefico. nigra fornix caligine tinctus.
Humidus; & nitrea paries lanugine candens;

Marmoraq; assiduum semper lachrymantia rore
Et iam cardinibus primo de limine uersis
Impulit ignotus nares odor omnia uincens
Quæ reges unguenta syri persæq; solebant
Delicias inter gemmis includere & auro
Talia seu mallent proprios seponere in usus
Seu dare natarum muliebri scrinia mundo.
Mox rimis illustre iubar clarescere uisum
Quod duplices abigat noctisq; & carceris ūbras
Attoniti pressere pedes. & lumine tecto
Auribus arectis pendent: audire loquentes
Concentumq; lyræ exilem uocesq; canentum
Pertenues uisi. Raptæ dulcedine mentes
Per longas immota moras uestigia figunt.
Talia coelestes animi solatia castis
Indulgere solent: terræ contagia postq;
Dedidicere graui scelerum de turbine sanctam
Deducti ad mentis requiem atq; silentia claustra
Prolata mox luce fores reserantur: & ipsam
Compedibus uinctam duris gelidaq; grauaram
Mole catenarum & grauiâ inter saxa iacentem
Ieiunam tremulamq; gelu uidere puellam.
Quod neq; myrmidonū quisq; dolopūue nec ipse
Phalaris aut duri miles busiridis ausit
Non diomedæus stabula inter sæua minister

Hoc ferus infandī sceleris Maxentius auctor
Indignus qui uiuat agit. Clementior ipso
Crudeli regina uiro charissima uirgo
Dixit in has tenebras quæ te fortuna redegit
Cur tali ærumna tantoq; horrore sepulta es
Quis tuus iste deus qui te tam tristia iussit
Vincla pati? Cur uis teneræ miseranda iuuentæ
Perdere foelices istis cruciatibus annos?
Ad quam subridens oculis cum uoce leuatis
Virgo ait: infectæ fulgenti murice uestes
Ante cadis rapidos ignes patiuntur ahenis
Quā celebres usus habeant: regumq; ferantur
In thalamos. prius accensis fornacibus aurum
Soluatur in riuos & multo uapulatu
Quam gremio suaues æpulas & uina capaci
Accipiat. multo subiguntur uerbere farra
Ante fatigatis q̄ sint alimenta colonis.
Mens humana suis sub inertī pondere pressa
Carceris & terræ latitans in mole caduca
Non nisi per luctus & lamentabilis æui
Supplicia æternos mundi sortitur honores:
Non aliter fecis luteæ contagia possunt
Abradi: imbibitas sordes animoq; receptas
Hæ referant artes: nec te regina uoluptas
Si uerū tibi cura boni: si cura salutis

Perpetuæ fallat; blanda sub imagine semper
Ingreditur. nardi succos unguenta sapes
Mellifluos præfert uultuq; applaudit amico
Sed nihil est sine fraude; latent sub melle uenena;
Quæ postq; imprudens biberis fugit illa repente
Lata dolis. manet infixum sub pectore uirus.
Dic ubi nunc illæ; quarum uulgata theatris
Crimina conculcant probitatem humanaq; corda
Mortiferis abigunt studiis. Briseis. Elisa.
Phyllis. & Oenone. Sappho. Chryseis. & Helle.
Tyndaris. & mater. Medeaq; Pasiphæq;
Atq; meæ. Cleopatra domus graue dedecus: oēs
Ut duxere breues foedis in sordibus annos
Ad stygios uenere lacus; terræq; sub umbras
Forma uoluptates & opes & gloria regni
Non ualuere sequi dominas; post funera nulla est
Disparitas animis; nisi quam dum uescimur aura
Disparitas morum inducit. si cernere fas sit
Aethereos regina lares & limina diuum:
Occidet omnis amor uitæ mortalis: & ultra
Nulla dies posset curis abducere uanis
Altius afflatam diuino numine mentem.
Nec nisi per multos uoluit deus esse labores
Ad sua regna uiam. nec sidera segnibus offert:
Sic nos ipse suo noster princepsq; paterq;

Admonet exemplo christus: qui brachia ferro
Transfigenda dedit: plantasque & pectus apertum
Ipse uidens hominem antiquis erroribus actum
Immersumque altis tenebris non posse reuerti
Ad coelestis iter patriæ. & simulachra deosque
Marmoreos colere: & uili se credere ligno
Venit in hos artus: & aperto lumine noctem
Abstulit horrendam: atque uagos collegit in unum
Iustitiæ & fidei callem quo sancta nepotum
Post eritas adiuta domos intraret olympi.
Sed tuus hic cæsar diuum responsa sequutus
In uerum mouet arma deum: multosque trucidat
Christigenas: qui mox ut deseruere caducum
Corpus in ætherios ignes & sidera tendunt.
Ipse autem infoelix omni que miserrimus æuo
Se grauibus mergit poenis: & more gigantum
Pugnat ut excelsos trahat in sua pectora montes
Nunc delubra iouis nocturna que consulit exta:
Et sibi promittit sceptrum tarpeiaque regna
Ambit & ignauo sperat succedere patri.
O fragiles curæ o dominandi insana libido:
Quot latis nuribus lachrymas quot funera romæ
Quot cædes dabit illa dies: cum dignior ipso
Missus ab occasu princeps insignia christi
Qui feret ommissis aquilis latissima solus

Regna gubernabit. christoq; auctore potitus
Imperio christi leges extollet ad astra.
Vir tuus arma ferox capiet: sed marte sinistro
Corruet: & tristes erebi rapietur ad umbras.
Quare age ne nostros luge regina dolores
Sed magis ærumnas & formidanda mariti
Damna tui: prolisq; tuæ: stragemq; tuorum
Namq; ego si paulum afflicto sum corpore pressa
Nil tamen est in me flendum mihi: sidera carcer
Parturit iste mihi: faciunt tormenta beatam
Et iam finis adest: noctem iam terminat ortus
Lucifer: & clari facies aperitur olympi.
Sic ait. auditas quasi quædam oracula uoces
Cum duce Porphyrio uoluens regina sibyllam
Coelitus afflatam nec uerba humana sonantem
Extimat: & paucis sic est affata puellam.
Credimus o uirgo coeli te arcana tenere
Nec te tanta pati nec te sine numine fari.
Credimus & christo tecum: uolumusq; salutis
Participes tantæ fieri. Clarefcere Christus
Incipit & totum late regnare per orbem.
Omnia christus habet: rubet omnis sâguie tellus
Innocuo. memini Romæ uidisse gregatim
Christigenas duci: & quosdam periisse ferarum
Morsibus: & quosdam gladiis: i flumine quosdâ.

In mare complures fodienda ad marmora missos.
Flumina terra fratrum fuso sacrata cruore
Numen habēt christi: debentur & omnia christo.
Vidi ego Cæciliæ poenas; & flebile sanctæ
Funus Anastasiæ uidi; Euphemixq; dolores.
Tyburti fratrisq; necem Crudelia nobis
Vulnera Chrysogoni ueniens narrauit ab Istris
Nuncius; & fateor lachrymæ cecidere tepentes.
Hippolytus laniatur equis. laurentius ardet.
Nec superare uirum flammæ neq; ferrea possunt
Verbera: sic emitur coelum: sic inuidus orchus
Vincitur; & nulla esse potest uictoria maior.
Iam mea terruerant crebræ corda intima mortes.
Et tanta horrebam passim lamenta; uirumq;
Sæpius increpui; uerum furibundus & atrox
Nec seruare modum miseris neq; parcere nouit.
Viderit ipse suam sortem. Nos castra subimus
Christe tua: & posthac tua numia sola sequemur.
Pauca pati satius; breuibusq; æterna parare
Gaudia suppliciis: q̃ dum fugientia frustra
Complexi bona conamur retinere laborem
Perdere; & infernos demū descendere ad amnes.
Sic ait. & rubro surgebat ad æquore fulgens
Luciferi; & casium rutilans aurora cacumen
Luce colorabat crocea. Regina comesq;

Porphyrus fletu madidi rediere per umbras.
Nona dies aderat. turba stipante tyrannus
Affuit; at decima subierunt moenia luce
Rhetores acciti uerborum ambage parata,
Arduus ad leuam portum subeuntibus alta
Rupe locus surgit phariæ contrarius arcu
Vnde licet totam claris prospectibus urbem
Subiectasq; rates sinuosaq; littora portus
Et procul in Cyprum fluctus spectare natantes
Hic fuit Antoni cum iam Cicerone perempto
Victus ab Augusto ciuilia poneret arma
Regia: mox iterum renouata in littore pugna
Fractus in has fugit latebras; noua moenia Cæsar
Nicomolim dicens statuit monumentaq; uictor
Indyta pelleis posuit contermina portis.
Hic igitur positis amplissima sedibus aula
Cingitur aulaeis: longo uelamina tractu
Accipit & picto paries uestitur amictu.
Hic Ninus & coniunx sexum mentita uirilem
Coctilibus muris babylona Semiramis ambita
Assyrii reges persæ mædiq; sequuntur.
Hic Cyri genus & pugnae funusq; cruentum.
Et Thomiris uultu scythiæ regina superbo
Sanguineum regis caput insertabat in utrem:
Id quoq; subscriptum grais epigramma figuris

Debita sanguineo mors sanguinolenta tyranno.
Hic Iouis & Semeles Gangetica filius arua
Vastat: & imbelles inuoluit cadibus indos,
Miles Alexandri longinquum nauigat æquor:
Diues & emissis petitur Taprobana mergis.
Namq; polus gemina qui circumscribitur arcto
Occidit: & gelidos illic non porrigit ignes.
Sidera sunt illi nobis incognita coelo
Quæ diuersa creant illis animantia terris
Diuersosq; hominum mores aliumq; colorem;
Quando dies illis oritur densissima nobis
Nox silet: & medio uoluuntur sidera lapsu.
Huc igitur romana cohors cum rege latino
Septaq; multiplici regina satellite uenit
Certamen uisura nouum: & sine nomine turba
Plurima. Substratis aurata tapetibus alto
Fulget sella loco; quam uix Maxentius ostro
Splendidus & gemmis late rutilantibus intrat.
Quinquaginta acres animis linguaq; disertis
Rhetores ad leuam positum ascendere tribunal.
Pellitur e medio uulgus; sedere latini
Ad dextram procures. lagidæ tenuere sinistram.
Ordinibusq; silent completa sedilia longis.
Ingreditur uirgo tanti caraminis auctor
Quâ circû magno Nasamon strepit agmîe lictor

Gens fera gens immanis agens ex æquore predas
Cum miseros aquilo iacit in uada syrtica nautas
Splendida lucifero similis Catharina nihilq;
Extenuata fame & roseo spectabilis ore.
Nam deus ut sæui torqueret pectora regis
Illius ambrosia uultum frontemq; comasq;
Tinxerat & totam coelesti afflauerat aura
Iussa sedet. trabs alta ligat pendentia pugnae
Proemia; stant uersis arrecti uultibus omnes.
Cuncta silent; regis nutu data copia fandi.
Talia tum primus sumpsit primordia Rhetor.
Maxime romulidum Cæsar; quē iupiter unum
Deligit immensi cui sint consortia regni
Non ego dicendo laudes æquare deorum
Posse puto: neq; enim fas id mortalibus ullis.
Sed ne tanta leues uerbosa licentia linguas
Inflet ut in superos passim conuicia iactent
Pauca loqui suasit pietas; causamq; tueri
Coelicolum: qui te Cæsar romanaq; regna
Præcipuis tollunt studiis. qui barbara tandem
Ausoniae sanctis domuerunt legibus arma.
Maximus hic orbis gemino qui nititur axe
Quem decorant æterni ignes: quē circuit ardēs
Lumine perpetuo Titan germanaq; phoebe
Nil ioue maius habet. sedet alto in uertice mundi
d i

Tartaraq; & terras complexus & æquor & auras
Imperio aeterno regit omnia iupiter implet.
Omnia mente gerens animo procul aspicit omne
Tempus: & incumbens cubito uigil excubat; ipsi
Nulla quies & summa quies: ab origine factum
Seruat opus: semperq; nouis noua corpora formis
Suscitat; & ex astris animas uitalibus haurit
Quas in mēbra pluat: mox uitæ munere functas
Euocat ad coelos iterum. post tempora soli
Nota sibi rursus emittit rursusq; reducit
Hoc opus est quod sine caret; sed sūma uoluptas
Ipsi operi coniuncta quies æterna uocatur.
Ipsa sibi tantæ molis ne solus habenas
Flecteret ut tantī facerent communia regni
Gaudia progeniuit natos; quos sustulit inter
Sidera ut ex alto curent mortalia coelo.
Sic uenus & pallas sic mars seriesq; nepotum
Surgit; ut Aeneas & Romæ conditor urbis
Romulus; & claro stellatus in æthere Cæsar.
Indigetesk; alii; quorum tutela iacentes
Mittitur in terras. Meritis pro talibus ipsi
Cum dare nil melius possint fumantibus aris
Thura ferunt homines; onerantq; altaria donis.
Templa locant; tantoq; deos testantur honore.
Hinc Ephesi moles, dodoneaq; columbæ.

Hinc hammonis opus clariq; oracula phoebi
Et lyciæ sortes: & delphica phocidis antra.
Namq; hominū miserata graues pia numia curas
Dant uariis responsa modis instantia bella
Insidias pestemq; monent casusq; sinistros
Ingruere humanis nunq; tacuere uocata
Suppliciis. tumidus Mædo cum milite graios
Opprimeret Xerxes miserantum oracula diuum
Vincendi docuere uiam. cum punica bella
Cladibus innumeris italos romanaq; regna
Concuterent diuum phrygio de littore mater
In latium translata grauem sedasse tumultum
Dicitur: auspiciisq; deæ uicisse latinos
Et nedum eiecisse suis de finibus hostem:
Sed libycos etiam ferro flammaq; penates
Vastasse: atq; armis birlam euertisse potentem.
Quid referam auxilio iouis & iunonis ab arce
Deiectam senonum gentem: & capitolia forti
Diuorum protecta manu: pestemq; repulsam
Noenia cū phoebo satus atq; Coronide nympa
Versus in effigiem colubri romana petiuit:
Quo fit ut impietas atq; irreuerentia diuum
Sit scelus horrendum: & nullo delebile sacro
Sachrilegas odere manus: odere superbos
Numina, Tantalidis natos latona peremit.

d ii

Iupiter anguipedes congestis montibus ausos
In superos tentare uiam . curruq; uolanti
Eolidem aggressum tonitru simulare fragorem
Fulmine deiecit. toruæq; Lycaona regem
Induit ora feræ. nudus cute Marsya phoebum
Repperit ultorem. temeraria sensit Arachne
Palluda cæcropiam. mentita pergama troia
Ira tridentiferi perterruit Enosigei.
Sed quid ego annitor phoebo supaddere lumen?
Ista satis fulgore suo sententia nota est.
Et scelus a superis habet & sua proemia uirtus.
Quare age conceptum uirgo deponere furorem:
Nec tentare deum genus infoeliciter aude.
Est thalamis prelata uenus prelata puellis
Nubilibus. tædas nisi sis pertesa iugales
Sit tua cura uenus quod si seruare pudorem
Virgineum mauis tibi sit tutela Dianæ.
Numen utrunq; piū. tua qui iam possidet orbem
Vota secundabit cæsar. quid pallida moeres
Pone metum uirgo infoelix. resipisce parumper
Pro generis splendore tui connubia cæsar
Clara dabit. nam te Lagidarum a sanguine ducta
Cōmemorant. proauos semenq; imitare paternū
Et cognosce deos quos agnouere parentes
Ante tui. quīnam nugas persuasit aniles

Vt genitū obscura segniq; propagine Christum
Numen habere putes: mundus cōiurat in omnes
Christigenas. iam terra rubet iam sanguine pontus
Spumat: & ex toto genus hoc exploditur orbe.
Et tu docta bonas artes lata sanguine regum
Et formæ splendore nitens: gratissima tantis
Principibus magnæ domino gratissima Romæ.
Et modo florentes annos ingressa iuuentæ
Sponte tibi mala tanta paras: uis ferre latentes
Carceris obscuri tenebras. uis ferre catenas
Extremamq; pati sæua inter uulnera mortem:
Ah miserere tui saltem: miserere tuorum:
Desertæ miserere domus. lamenta precesq;
Ne contemne tuæ gentis. depone rigorem
Marmoreum uirgo. nec contra iura deosq;
Foemineas extende manus. tibi gloria uictæ
Maior erit q̄ uictrici. spes unica tanti
Sanguinis extingui prolem patiēre tuorum:
Carminibus tua corda malis possessa retardat
Christus: & haud cōpos mētis cognoscere sancto
Non sīneris monitus sed mox ut martis ad aram
Numen adoraris pulsa calligine tollet
Libera mens oculis. & te tua limina lato
Accipient uultu reducem. quid lenta resistis?
Rūpe moras. nec te clementia Cæsaris ullum

d iii

Ad scelus inuitat: nec ad importabile pondus
Vrget: opus leue iucondum. laudabile sanctum
Imperat: id procures optant. id supplicat omnis
Vrbs tua. Quid tantis & sola & foemina uotis
Non parere potes: da thura calentia Marti:
Dux tibi Caesar erit: nos te comitamur euntem.
Sic ait: & Caesar nutu assentitur & ore.

Secundæ Parthenices. Liber. iiii.

EGIA Progenies fixis immota manebat
Luminibus turri similis quæ saxeæ moles
Sustinet. atque omnem fert incossa pcellam.
Et tali assurgens sermone silentia rupit:
Si mea mens ullo poterat sermone moueri
Hoc fateor compulsæ foret: namque omnia rhetor
Attigit humanum quibus est mutabile pectus.
Et factum satis est arti. si inuicta remansi
Diuinæ hoc uirtutis opus: si numen abesset
Victor erat: grauius potui succumbere dictis.
Victrices habeant lauros prolataque pugnae
Dona: ferat uirtus & non fortuna coronam.
Quod potuit fecit: potui sine numine uinci.
Sed mihi numen adest quo mens arrepta moueri
Nescit. ad Euphratem potius sua flumina mittet

Eridanus: Thyberim Tagus influet: Abdua Nilus:
Ante & Pyrenes Rhodope iuga mittit ad arces:
Taurus ad Atlantem fugiet: Carmelus ad ossam:
Quā mea sanctus amor Christi præcordia linquat
Quam marti & gelidis ponam libamina saxi.
Nec superos odi nec numina sancta nec aras
Numinibus sacras. uerum quæ numina uanum
Vulgus ait tenebrosa sequens uestigia patrum
Numen habere nego: teneat si iupiter arcem
Aetheream quis templa ioui quis sacra negabit:
Spōte ego thura ferā. Veneris (si numē haberet)
Numen adorare: Phoebum sequar atq; sororem
Si soror & phoebus dēi sunt. uenerabimur aram
Palladis æthereo pallas si nata cerebro.
Impius & mergi dignus phlegethonte sub imo
Sacrilego quicumq; deum sermone lacessit.
Sed uetus & toto iam uulgatissimus orbe
Mortales inter miseros efferbuit error
Atq; aliter q̄ res habeat sentire coegit:
Somnia nec refero: sed quod narramus aperta
Monstrari ratione potest. Dic optime Rhetor
Quis fuit ante iouem: qui lucida uolueret astra:
Qui regeret coeli cursum: qui clauderet undas
Littore: qui læto uestiret gramine campos:
Mundus enim fuit ante iouē: qui raptus ab ipsa
d iiii

Fauce patris coribantū opera translatus ad Idam
Gnosiacasq; domos creteo creuit in antro.
Iupiter est igitur proles humana: propago
Est humana iouis: nullum facere quod ipsos
Esse deos testetur opus. furta arma rapinae
Stupra doli fraudes opera hęc preclara deorum.
O insanę hominum mentes: quę credere diuos
Artibus his factos potuere: ardentis olympi
Artificem fecere hominem: dementia nulli
Admittenda uiro. Deus est æternus: & ingens.
Nec cōphēsus adhuc: nec quę cōphēdere possit
Mens est ulla deum. Simplex essentia nullis
Intercepta locis non circōscripta figuris;
Vnus & in plures nunq̃ diuisus: ab omni
Conditione procul nostra. mortalia nedum
Omnia uerum etiā uincens coelestia longe.
Solut hic immensum fecit non iupiter orbem
Quicqd hēt phlegethō qcqd caua uiscera terrę
Quicquid inest pelago quicqd secat aera pennis
Condidit: & solus totum hoc opus ipse gubernat
Quę narras de prole iouis de stirpe deorum
Scænica sunt leuibus uulgo recitanda poetis
Exhibitura iocos populo plausumq; theatro.
Iupiter & proles ita sunt in sidera lati
Vt fera syluosa nemees: ut portitor helles

Portitor Europes. Auriga. & Iasonis Argo:
Pegasus. arctophilax. & raptis miluius ætis.
Cæsareusq; thronus. coma regia. procyon. ursæ.
Coruus. olor. lepus. ara: canis. lyra. cæcer. & urna
Atq; aliæ coeli formæ: quas græcia mendax
Finxit; & audaci uatum facundia cantu.
Non ita naturæ speculati arcana sagaci
Ingenio sensere uiri: quos attica tellus
Quos iudæa tulit babylonq; antiqua magorum
Clara rudimentis; bragmanarumq; reposto
Ora iacens mundo nudis uicina sophistis.
Primus Anaxagoras quadam coelestia dixit
Mente regi. non ille iouem non ille mineruam
Non Maia Semeleue satum præfecit olympo:
Non hominū quemq; breuibus qui tanta lacertis
Corpora perpetuo nequeat conuoluere gyro.
Aethica cæcropias docuit qui primus athenas
Insignis uirtute senex simulachra deosq;
Risit; & hic sophiæ princeps ab Apolline uestro
Dictus. & iccirco iussus potare cicuram.
Matre Perictonia ueniens a stirpe Solonis
Clarus Aristocles humeris plato dictus ab amplis
Cum comite Eudoxo nostrā peruenit ad urbem.
Quicquid ab habramo nostri didicere parentes
Transtulit ad graios; & ab his Academia terris

Orta deos plures aufert. unumq; fatetur
Artificem mundi dominatoremq; deumq;
Magnus Aristoteles hominū signenta perosus
Lyncea in æthereos attollens lumina tractus
Vidit in hac unum mundi testudine numen.
Et coluit. patrios ideo fugisse penates
Euboicosq; lares fertur petiisse: diemq;
Calcide supremum longa clausisse senecta.
Hic deus errantes miserans in imagine nostra
Venit: & istorum fraudem detexit & artes
Spirituum sacros quibus indulgetis honores.
Hic deus, hunc unum colimus. uobisq; colendus
Dicimus. At plures luci præferre tenebras
Et coelo phlegethonta uolunt: & funera uitæ.
Huius in aduentu uester trepidauit Apollo
Squallidus: & uultu radios contraxit opaco.
Tum cecidere deum statuæ: simulachraq; miris
Sunt contraria modis. uestri meminere parentes
Hunc solymi uates perhibent uestraq; sibyllæ
Sæcula facturum lustratis aurea sæclis
Huius ob imperium æternum promissaq; genti
Regna suæ nec forma meos nec sceptrum nec ætas
Sollicitant animos. bona nec mortalia tanti
Ducimus. hoc etiam uestri docuere poetæ.
Nam quid Lyriopes & grai filius amnis

Vos aliud docuit. fragilis q̄ noxia formæ
Blandimenta malis præbere incendia curis
Et sibimet nec solum aliis inferre uenenum?
Et quid opes aurumq; Midæ monuere? qd ausus
Quid phæthôtis equi? nisi qd uota improba regu;
Diuitiæq; abeunt pessum. secumq; ruinis
Inuoluunt grauib; reges regumq; ministros?
Dicite. Plutoni ueterum prudentia uatum
Cur subiecit opes? forsan quia uiderat aurum
Ex ima tellure trahi. sub montibus altis
Aes latet. argenti decor est in uiscere terræ,
Betica testatur regio Pactolus & hermus
Astipulantur. agunt etenim flauentis harenæ
Diuitias. fuluumq; trahunt cum piscibus aurum.
Et quia sub terris ditem regnare uolebant
Quæ tellure latent diti attribuere profundo.
Forsit hæc fuerit ratio quæ mouerit illos.
Altera se nobis longe præstantior offert
Ad mores inuenta bonos. studiosa salutis
Consona dogmatibus nostris. Concedimus ergo
Diuitias orcho: quia sunt fomenta malorum.
Et scelerum instrumēta: quibus subuertitur omne
Iustitiæ robur. coecos quibus itur ad amnes
Sulfureosq; lacus regnum implacabile ditis.
Non aliam ob causam mundi saluator iniquas

Appellauit opes: & lucra ferentia mortem
Distribuenda pios hominum mandauit in usus.
Discite uestrorum monitis contemnere quicquid
Est mortale: omnem regna in coelestia curam
Ferte. nec ætati; fluxe neu fidite uitæ.
Mobile tempus abit: mora nulla fugacibus annis
Nunc quoq; dum loquitur Cæsar tua p̄terit ætas
Anxia; nec gelidam tardat tua purpura mortem.
Finiserat uerbis: uno cum rhetores ore
Nil ueriti regem (res admiranda) superbum
Sacrilegum quiddam simulachra deosq; fatentur.
Incestumq; louem. subitoq; afflata repente
Numine tota cohors uictorem extollere christuz
Coepit: & in summam fidei prorumpere laudem.
Torua supercilio Maxentius ora minaci
Tollit: & accensus flagranti corda furore
Elata uocat arma manu citus arma satelles
Admouet. accursu procures tenuere citato
Talibus ardentem furiis Subuersa tumultu
Omnia præcipiti. Postq̄ sedata parumper
Ira. leues animos dixit quæ mouit herinnis.
Quis malus inuasit nutantia pectora daemon?
Ergone foemineæ potuerunt uertere nugæ
Vos quoq; uos inq̄ quos deffendenda deorum
Causa peregrinis ad nos contraxit ab oris.

Hoc honor exhibitus uobis hoc dona merentur
Hoc suspenſa tolo: ſic nos ſic omnia Romæ
Numina negligitis: quæ tanta ignauia: multos
Vna puella uiros ſuperat, proh dedecus: inter
Millia tot preſtantum hominũ certaminis huius
Præmia fert mulier, ſic rex, concorditer omnes
Reſpondere uiri, quid nos terrere minando
Niteris illabi manifeſtum in pectora numen
Senſimus: & rutilare ſacro caput illius igne
Vidimus: & labi flammas ex ore loquentis,
Vincimur a ſuperis: & uicti ponimus arma:
Da ueniam Cæſar, Chriſti tranſimus ad aras.
Iupiter & proles & numina falſa ualete:
Cæſaris extemplo faciès excanduit: ardent
Lumina: labra tremunt, rauco clamore miniſtros
Conuocat infandum facinus iubet: oro tragoedo
Atq; ſophocleo ſcelus enarrabile cantu,
Tollite ſacrilegos clamat: iugulare deorum
Sacra profanantes, auibusq; æpulanda per agros
Extà date, hæc illis ſint præmia: uadat ad urbes
Fama peregrinas: tantæ uictoria pugnae
Has habeant lauros, hæc gloria ſegnibus eſto.
Ite rogũ ingentem ſtruite: & date corpora flâmis
Et cinis æquoreas uento rapiatur in undas.
Talía fulmineo iaculans late intonat ore.

Attoniti tremuere omnes. feralibus armis
Circumfusa cohors uinctos prætoria ducit
Rhetoras: & magno circumstrepit agmine miles.
Voce recedentes tali Catharina monebat
Ite triumphales animæ: superate tyrannum.
Ite alacres. hodie uobis reserantur olympi
Limina momentum mors est; ubi transiit æther
Panditur. & liber petit ignea spiritus astra.
Ite domos coeli sanctosq; intrate penates.
Ite. sequar. nec uos sacri iactura lauacri
Terreat: abradet scelus omne salutifer ignis.
Nec mora comportant alii sarmenta trabesq;
Materiam arentem: & syluæ uirgulta salignæ.
Et piceas alii pinos & odora cypressi
Robora iuniperi ramos. campoq; patenti
Construxere pyras. adipem fomentaq; flammis
Plurima subiiciunt: oleaq; liquoribus addunt
Sulfura certatim: coit omnis turba: uiæq;
Eructant hominum turbas. uelut aggere fracto
Cum Padus in uirides spumanti uortice campos
Insilit euertens segetes: spemq; obruit anni.
Subiecere faces. salit ardua flamma comamq;
Spargit; & in nubem fumî glomerantur opacam
Corripiunt uinctos binî: stringuntq; retorto
Fune manus & fune pedes; iaciuntq; per altos

Ingenti clamore rogos. furit ignis: & ardor
In mentum salit atq; comas stridore corusco;
Tanta sacerdotes alacri spectacula uultu
Conspiciunt: tabulisq; iuuant incendia iactis.
Cæsaris extollunt animos: urgentq; ministros;
Et rediisse deum libamen & orgia gaudent.
Extinctis mox busta uiris cecidere; nec artus
Incineres abiere; togas & corpora lambens
Leniter abstinuit uiresq; cohercuit ignis
Ipse suas sanctos ueritus tractare. sepulchro
Christigenæ intrepidi sublata cadauera ponunt
Suppliciter flentes: & tristia funera ducunt.
Cædis adhuc auibus Cæsar; nec crimine tanto
Territus at multo madidus post prandia baccho
Mandat ab obscuris foribus coecoq; reuulsam
Carcere uicticem mensis astare puellam.
Illa catenarum strepitu per lata sonante
Atria nil pauitans duri subit ora tyranni.
Composito uultu & frontis feritate parumper
Vix tandem posita ficto rex pectore fatur.
Regia progenies uirgo tua maxima uirtus
Insigni nobis hodie certamine nota
Conciliare potest tibi me: nisi nostra uereri
Sacra negas. uersis igitur palinodia uerbis
Est dicenda palam. neu te male numine perdant

Est placanda deum dictis melioribus ira:
Illa quid his iterum nugis me uertere tentas?
Cæsar ait. Tu saxa colas: sine numina nobis.
Forſan honoratis lapides quia credis olim
Deucalioneis homines de cotibus ortos.
Talibus accensus dictis Maxentius altum
Ferre clamabat date uerbera. uerbera licetor
Expedi & nudos humeros ac pectus apertum
Virginis inuadens crebro ferit impius ictu
Innocuum corpus. miti gemit ore: deumq;
Alloquitur uirgo. nostri cape sancte cruoris
Primitias. animum serua. sit uictima fluxum
Corpus: ut Habramus seruato pignore sacrum
Fecit & illustrem pecudis cruor imbuat aram
Sic mea seruata caro concidat hostia mente.
Sic ait. ex oculis lachrymæ fluxere tepentes
Ora genasq; rigant. largus de uulnere sanguis
Labitur & terram cades effusa cruentat.
Supplicio affectam tali iubet ire sub umbras:
Nullaq; bisenis præberi alimenta diebus:
Vestitur abstergens oculis gemebundaq; pectus
Velat; & in nocte lachrymans descendit opacam
Est locus æoos phœbi nascentis ad ortus
Arduus attollens uicina cacumina coelo.
Thraicia maior rhodope sublimior ossa

Pelion æmonium superans & culmen olympi
Caucaseasq; niues ubi sunt iuga maxima Tauro.
Illic perpetuo uernantia gramine rura
Perpetui fructus æternaq; gratia florum.
Verna q; temperies semper; sine nubibus aer
Lymphidus. Auster abest. boreas nō sibilat Eurus
Exulat. occidua xephyrus non murmurataura.
Hic primæua quies hominī ieiuna priusq;
Infoelix uetita uiciasset guttura fruge;
In medio fons est lato pulcherrimus orbe
Quatuor unde fluunt occulto flumina cursu
Nam tria secretis delapsa meatibus arcton
Versus eunt; at mox uerso reuocantur in austru;
Tramite. ad æthiopes. combustaq; solibus arua
Defluit assiduū quartum. Meroemq; refuso
Gurgite complectēs menphitica regna peragrat.
Ad uitrei fontis ripas in margine lato
Sunt oleæ pingues. sunt medica mala. Cypressi.
Et semper uirides lauri. palmetaq; longis
Fronibus: & pini pingues: & myrtea sylua.
Sunt & odoratæ Cedri foecundaq; semper
Ficus & uua graui pendens in palmite. pruna
Cærea. iuglandes. & amygdala. purpureumq;
Quod tulit arctoīs pomum Lucullus ab aruīs.
Prata sub arboribus rarīs florentia semper

e i

Lilia. serpillum. Narcissus. amaracus. omne
Gramen odoriferum. uiolæ. rosa balsamus: arbor
Thurea. myrrha. thymum. buxus. terebinthus. amor
Nardus. & Aiacis frondes rorisque marini. (mum
Irriguos circum riuos sua brachia tendunt.
Innocui uitreo ludunt in gurgite pisces
Vbera distendunt pecudes. hic nulla leonum
Semina. non serpens. nec cauda scorpium unca.
Omnia tuta. cubant lepores: nec bella nec ulla
Insidias metuunt: cantu nemus omne nolucrum
Personat. & florum per summa cacumina nectar
Libat apibus. lectumque cauis opus aggerat antris.
Nuncius ante pater summa quem miserat arce
Virgineo occurrens morbo casusque futuri
Præscius inde fauos illis & mella diebus
Pomaque decerpens dapibus inconsueta ferebat
Xenia desertæ trans æquora lata puellæ.
Hæc sunt illa quibus foelicem pabula uitam
Helias & socii longæua in sæcula ducunt.
Omniaque infuso curauit uulnera moly:
Moly: quod omnigenis fecit deus utile morbis.
Nigra subest radix. uiridis coma. floribus albet.
Iam bisseña dies ierat. reuocatur ab umbris
Ambrosium uultu referens Catharina decorem.
Nec tenuata fame nec tristi squallida nocte.

Cæsar ut aspexit solitum decus oris honesti
Fraude ministrorum pastam putat. æstuat, ardet
Vociferans. trepidat mugitu regia tanto.
Non secus ac nautæ pelago cum turbidus imber
Ingruit: & rauco uolitat cum murmure nubes
Pulsa notho, tumet unda, micat pice nigrior aer
Ignibus: & tonitru ingenti tonat altus olympus.
Perdite custodes clamat uel mergite ponto
Tergore consutos, siculis uel adurite tauris.
Iussa citi Garamas Nasamon maurusq; facessunt
Marmaridæ, Psili. Numidæ. quibus una libido
Sanguinis accensos miseri raptantur ad ignes.
Vinculaq; iniiciunt pedibus, terraq; uolutos
Versatosq; luto & foedatos puluere terga
Ad tormenta trahunt, nihil illis mollia profunt
Verba precû, lachrymæ nihil iter uerba cadentes
Nil longi labor obsequiû, uotisq; uocata
Numina nil profunt, manet implacabile pectus
Regis & idomitum uirus medicamine nullo
Frangitur. o infelix quæ te inclementia Cæsar
Virgo ait innocuos homines torquere coegit:
Non ego terrenis epulis sed ab æthere missa
Sum dape pasta dies bissex, qui pabula genti
Per deserta dedit solymæ: cum uestra per undas
Aequore suspenso panchæos uenit in agros

Me quoq; certantem pro religione fidemq;
Afferere audentem pauit sanauit: & ipsa
Parta salus opus esse docet coeleste. cicatrix
Nulla per offensos ferro depræhenditur artus.
Incipe sedata fieri clementior ira:
Et neq; sanguineo similem te finge Neroni.
Sed qualis Traianus erat; uel iulia proles
Augustus: qualesq; tulit gens flauia reges
Et patrem & natum. quorum uestigia debes
Sancta sequi si uis tanto succedere regno.
Dignus eris si iustus eris. clementia reges
Efficit imperio dignos. pro immanibus actis
Crudeli mercede deus tibi digna rependet
Proemia. crudeles superi crudeliter urgent.
Vicit foemineo facundia iuncta decori.
Sedatusq; parum Caesar quo perdita Virgo
Vsq; Ioui differs inquit parere: iuuentæ
Nec misere tuæ: Non te seruilibus utar
Obsequiis; nec eni id. patitur tua forma nec ætas.
Assentire meis aliquando & subde rebelles
Imperiis animos. Quid me respondit iniquis
Sollicitas uerbis; turpisi pectora uoto
Foeda geris cur sanctum audes uiolare pudorem
More suum coeno assuetus sordescere nunquam
Desinis; & munda nescis assuescere uita

Sic tua te instituit ūenus: hæc documenta tuorum
Casta deum. Sunt hæc quibus assentire iubemur
Imperia: hi monitus: utrum tua prouida uirtus
Consultit utilius nobis. humanane iussa
An diuina sequi? Quod amas deus odit: & audes
Impugnare deum cum sis mortalis ab urbe
Cuius hæc tam uana meis documenta tulisti?
Erubuit Cæsar. sceleris mens conscia non fert
Iurgia. non audet uultus attollere; seq;
Vertit ad Ichthybolū; & reuehi præcepit ad ūbrā
Carceris; atq; nouis traddi custodibus antrum.
Ichthybolus uero cui mens crudelis & atrox
Ingenium regi quidnam uulgaribus inquit
Hanc poenis terrere paras? sub sidere natam
Credimus hellæo: nam frons marpesia caute
Tauroninitana asperior; rigidoq; adamante
Durius aufonios fascēs nostrasq; secures
Ridet. & imperio diuum parere recusat.
Cædimus: an iustis dementem urgere flagellis
Præstat; & imperiū causam diuumq; tueri:
Mollia non obstant duris: nec fortia possunt
Debilibus uinci. nec ligno saxa cauantur
Nec manibus muri. sed duro marmora ferro
Moenia contortis magno molimine saxi
Eruimus. si auferre paras a uirgine Christum
e iii

Finge rotas; magnæq; aliquot uertiginis orbes;
Et crebris armetur opus mucronibus omne.
Et radii cultros & curuatura rotarum
Ancipites habeant. Orbis contrarius orbi
Currat; & affixos uerso secet impetus axe.
Persephone immanes poenas & sæua docebat
Supplicia occultis uoluens corda impia formis.
Aspera inhumanum flexit sententia regem.
Quæritur in tota si quis foret urbe Perillus
Atq; Phereclea quisq; præstantior arte
Dedalus. aut auctor troianæ cladis Epæus.
Nox erat. & medium coeli stellata per axem
Cum Ioue ducebant nitidi uestigia pisces.
Maximus ætherei Christus regnator olympi
Agmine coelicolum magno stipatus ab astris
Labitur; & niuei transit per cornua tauri.
Intrat ad humentes umbras & triste baratrum.
Fit sonus. & nigram subito lux aurea noctem
Dissipat. apparent pulchra sub imagine diui.
Primus Ioannes; humeros cui lucida uestit
Pellis; & aurati pendent in tergore uili.
Alter erat senior Petrus cui candida mento
Cæsaries geminæq; micant in pectore clauæ
Tertius ardentis Paulus mucrone coruscans
Igneus ore. ligant intextæ guttura gemmæ.

Quartus Ioannes aquila signatus amictu
Lucet in albeti mentoq; & uertice canus.
Hi primi: sua quemq; ducem stant agmina circum
Squallor abit: fulget paries. circumfluus aer
Fragrat: & armenio carcer lustratur amomo.
Tum uultu diuum dominus sic fatur amico.
Haecenus ex alto pugnam spectauimus orbe
Occulte q; tuis procul aspirauimus oris
Fortibus. haec clarae fuerint praeludia pugnae.
Nunc acie tota pugnatur & omnibus armis.
Maeste & in extremo palmam ne desere cursu
Pars superest tibi parua uia. iam proxima palmae
Curris. & apparet grauium suprae laborum
Meta. dies feret optatum tibi crastina finem.
Dixit & ambrosia frontem perfudit & armos.
Et sic fatus abit: dulciq; adit aethera cantu.
Altera lux aderat. feralis machina coelo
Erigitur: populiq; foro concursus aperto
Cogitur. horrescunt uisu: & crudele fatetur
Id genus insolitum poenae de robore querno
Textitur: & bisex cubitis ascendit in auras
Pons: ubi uoluendos licet se attollat ad axes.
Impulsi magnis strident conatibus orbes.
Rostratiq; micant gladii: curuisq; minantur
Dentibus. & paruo inter se discrimine distant:

e iiii

Corpus ut affixum lateri e regione locatum
Discerpat latus; atq; uno secet omnia cursu
Membra leues subito procul eiacula p auras;
Terrificum incutiens animis structura pauorem
Aspectuq; nocens solo. super aurea sedit
Stragula; & a tecto spectat Maxentius alto
Coniugis extendens bacchatā ad cola sinistram.
Protrahitur uirgo: quæ postq̃ immania uidit
Currere protensis armata uolumina rostris
Substitit; & presso suspexit sidera gressu
Sic memorans. Obsiste pater crudelibus ausis,
Percute dentatos orbes. obstande tyranno
Te ioue contempto coeli terræq; potentem
Ius felix uideat contabescatq; uidendo
Quanta tuæ uirtus & quanta potentia dextræ
Vix ea finierat gelida cum erupit ab arcto
Ventus; & ardenti resonans cum fulgure fulmen;
Grandineq; immixta nym bus calliginis atræ.
Disrumpitq; rotas. trabibusq; per aera pullis
Maxima consequitur strages: quo territa uertat
Turba pedem noctis tenebris inclusa profunda
Nescit; & attonitos frustatim machina labens
Opprimit; auditur clamor; sonitusq; ruentum
Impete cum magno trabium. periere ministri;
Quattuor ut fama est rapuit furibunda uiroꝝ

Millia tempestas & lapsus ab aere turbo?
Vtq; dies claro deterfit nubila coelo
Detegitur clades hominum. laniata per omne
Nembra forum. facies uisæ: conuulsaq; labra
Dentibus exertis; laceræq; per ardua uestes
Culmina tectorum: mixto fluit unda cruore
Quæ superant cladi lugent communia matres
Funera pelleæ. lamenta per omnia surgunt
Compita: in ingenti tota urbs ploratur aceruo
Plæbis in occasu tantæ gauisa per auras
Persephone uolat. ac socios ac dæmonas omnis
Ad prædam ciet ex aris adytisq; deorum
Illi precipites' altis e turribus adsunt.
Corrîpiuntq; uagas animas; stygiisq; coercent
Funibus in fascēs; & in intima tartara uolunt.
Persimiles aquilis quotiens uidere uolucres
Dulcibus e stagnis tolli: tenuemq; per auram
Nare cateruatim: campisq; inferre uolatum
Qua rigat affusis Mantoam gressibus urbem
Mintius intexens iuncis & harundine ripas.
Saucia iamdudum coeco regina dolore
Dissimulare nequit flagrantem pectore flammam
Sicq; uirū alloquitur. quæ te imanissime quæ te
Pestis agit; manifesta uides miracula: nec dum
Irritare deum cessas tibi me quoq; Christus

Abstulit; & uiuo crines in flumine laui.
Nec tua sum posthac. nec me reuerentia martis /
Nec Iouis ulla tenet; tua sint hæc numina, uincet
Christus & occumbes cum religione deorum.
Cæsar ad hæc frendens contorquet lumina denso
Torua supercilio; & clamans noua funera lictor
Poscimus; accipe & hæc; & amaro uulnere trūcis
Vberibus cæsa caput a ceruice reuulsum
Aequoreæ uolucres habeant. piscabitur illud
Petrus. & inuentum Christi suspendet ad aram.
Nec mora; dum totam magnis ululatibus urbem
Dira lues agitat. dum cædibus omnia complet
Persephone exultans & tanta strage superbit
Vincta manus sparsis trahitur regina capillis.
Res indigna nimis; missoq; ad cola capistro
Ducitur ad littus lachrymans; & crine ligatam
Arboris ad ramos patulis quæ umbrosa lacertis
Stabat; harenosæ frondens in margine ripæ
Afficiunt probris & multo uerbere. tandem
Pectore conuulso pharias truncatur ad arces.
Exanimes artus nudant; rapiuntur in aures
Implicitumq; comis aurum; gemmisq; monile
Diues; & amisso sæuit fera turba pudore.
Ceu plures cum nocte lupi inuenere relictam
Desidia pastoris ouem simul agmina facto

Cōmunē inuadūt prādā; atq; in uulnera certant.
Dilaniant: caput hic iecur ille: in clunibus alter
Pascitur: & fauces implent: rictumq; cruentant.
Audiit horrendum facinus: ueniensq; repente
Porphyrīus multo raptum cum milite corpus
Texithūo lachrymās: meritosq; exsoluit honores
Infoelix quantum sors & breuis hora sinebat
Iamq; nouas afferte dapes: discumbere tempus
Cæsar ait; sat mane loui superisq; litatum
Omnibus: & fuso placati sanguine manes.
Soluite. tristitiam; curasq; immergite baccho
Debetur noua nupta mihi, namq; impia coniunx
Per noua iudæo nupsit diuortia Christo.
Ferte cados; date creteo de palmite uina.
Ponite amynæos latices: chiumq; liquorem
Et si quid campana sui uindemia misit
Nectaris: omnigeno spument crateres hiaccho.
Discumbunt, celeres uolitant agilesq; ministri:
Et mensas epulis onerant; Maxentius ira
Iamdudum exustus largo se ingurgitat haustu
Sæpius; & pergit uenas inflare calentes.
Callida persephone grauibus conuiuia rixis
Immiscere uolens sumptis præteruolat alis
Aequoreâ simulans uolucrum. petit ardua nubes
Itq; reditq; frequens: ducitq; per aera gyrum;

Garrituq; sonat pluuiio. denunciat inquit
Ichthybolus uentos tempestatemq; futuram
Iam pelago furor & nautis grauis ingruit imber.
Cæsar ut audiuit pelagus: succurrit imago
Coniugis ad littus cæsar. iubet ire ministros
Necropolimq; trahi; & condi tellure cadauer
Respondere ducem iamdudum funere ducto
Porphyrius ueteri regum imposuisse sepulchro.
Ecce iterum lachrymas iterum ciet ira furorem:
Lataq; subuertit præceps conuiuia luctus.
Porphyrium Cæsar tunc e regione sedentem
Pallidus & stomachum uultu confessus opaco
Alloquitur. Quid me inuito uiolenter ademptum
Corpus humas? Quæ religio? quæ cura meorum?
Prouidus ardorem mentis ratione gubernat
Et placidis mulcet bacchantem uocibus iram
Porphyrius. Nobis Cæsar fore dedecus inquit
Immortale ratus si peruenisset ad aures
Vrbis id infandum facinus quod percitus ira
Incomposq; tui mandas cælanda putauit
Corpora defunctæ: & sceleris monumēta nefandi
Sed furor impatiens freni mitescere nulla
Voce potest. similisq; Padi torrentibus undis
Aestiuo cum sole niues saxosa gehennæ
Præcipitant iuga: si cursus occludere tentas

Obiice contortis crescunt spumantia terga
Vorticibus: semperq; magis uiolenta superbit
Congeries: tumidaq; premit retinacula mole:
Donec iter gurgēs agat indignatus apertum:
Quid scelus excusas hominum turpissime Cæsar
Inquit & ignaua regem grauitate laceffis:
Omnia Therisitæ similis quid gutture latras
Sardana palia co: pallenti excanduit ore
Dux animo dextraq; potens claræq; superbus
Militiæ titulis: uoluitq; inuadere pectus
Cæsaris: & capulum dextra complexus eburnum
Destitit. ardentem uirtus compescuit iram:
Atq; ita suspirans fatur Quid fida tuorum
Pectora Maxenti uerbis premis acribus: Et quid
Læta procelosso turbas conuiuia uultu:
Si tibi causa minus placuit recitata: fatebor
Altera causa subest potior: Sepelire iacentem
Religio Christi dominam me iussit: & ipsos
Rhetoras ante dedi tumulo. Nam flumine uiuo
Me quoq; si nescis lauit regnator olympi
Christus: & abiecto uerum Ioue numen adoro:
Saucius incompotq; animi Maxentius ergo
Tu quoq; carminibus magicis subuerteris: inquit
Tu magicas artes tu cædam incendiaq; audes
Dux ait infoelix sequere: & scelus omne reuolue

Ingluuiem nutri. duro rape uiscera ferro.
Sanguine tinge manus; innoxia membra trucida.
Numina maxenti iustissima; numina tantum
Sunt uisura nefas. meritas dabis impie poenas.
Expectant te Thybris aquæ. calor iste sub undis
Occidet; & tamq̃ Phæton temerarius axe
Pulsus ab excelsso uastum rapieris in æquor;
Forlan & inuenies extinctæ coniugis ora.
Interea pinguem nutri delphinibus escam.
Ira (scio) tua me morti iam destinat. ultro
Ibimus; & strictos caput extendemus ad enses
Intrepidi. nobis nihil est in morte timendum
Christigenis; quibus est aliud post funera longe
Nobilius uitæ genus immortalis olympo.
Oppetere est iterum nasci. tormenta subire
Pro uirtute pium. triplex contingit origo
Christigenis. uulgata prior; qua nascimur omnes
Semine concepti patrio; cum septima foetum
Luna peragrato uel nona peregerit orbe.
Altera sic natos terris per mystica transfert
Flumina; & ablutos genitrix ecclesia lacte
Nutrit ad ambrosiæ semper uiuentis odorem.
Tertia cum suprema dies mortale resoluit
Corpus & in cineres opus hoc natura caducum
Traxit ad æthereos orbes empyrea regna

Mittit ubi & reduces animos complectitur ulnis
Dulcibus & nitida coeli pater accipit aula.
Ista fides lorica mihi est adamantina nullis
Peruia fortunæ iaculis dum talibus orat
Porphyrus tumido bilem sub pectore Cæsar
Rodit; & impatiens uultus obscurat herinnys
Et circumpositis stimulat precordia flammis.
Dux animum firmante deo nil territus atra
Fronte quid atroci dudum concepta uenena
Corde premis; dixit; ne pars innoxia uitæ
Vlla tuæ dignum uenia te reddere possit
Incipe rumpe moras. aperi crudelia tandem
Ora. satellitibus diris mea funera manda.
Membra iube lanianda feris in littore spargi.
Defuncti careamus humo; careamus harena;
Corpora iactentur monstris laceranda marinis
D scite crudeli procures seruire tyranno
Rege sub ingrato sub iniqui principis umbra
Seruitiis emitur mors obscurissima longis.
Rumpitur inflatum pectus; mentisq; superbæ
Nec frenare potest nec dissimulare furorem
Cæsar in extremis ardet iam faucibus ira.
Non aliter q̃ cum sicco sub fomite dormit
Ignis & afflatu crebro excandescit & aura
Exilit; & tremulæ rutilant per nubila flammæ.

Ferte citi pro culhinc hominē: date uicula clāmat
Cumq; suo totam domino iugulate cohortem
Quæ ducis infecti traxit contagia: finem
Sacrilegis dabit ista dies. Per numina iuro
Per Iouis æternum imperiū fulmenq; trisulcum
Ibitis ad lethen: stygiasq; uidebitis undas.
Dux & tota cohors missis ad colla catenis.
O funesta dies o lamentabile tempus
O furor & rabies o detestabile uirus
O dolor o regum impietas o mortua uirtus.
Ducitur: & longa properant ad funera pompa.
Ventū erat ad littus: cum dux fortissimus ægros
Alloquitur comites turbataq; pectora firmat.
O socii mecum terræ pelagiq; labores
Experti totiens: longæq; pericula passi
Militiæ. quid uos terret præsentia mortis?
Quæ celerē cursu zephîrum. uolucrumq; sagittar;
Vincit: ubi fortes animi generosaq; uirtus?
Corda q; ad horrendos nunq; perterrita casus
Ponite tristitiam: rectos attollite uultus.
Cernite perpetuo fulgentem lumine mundum.
Aethereasq; domos. animis ea patria nostris.
Et quid foeminea. pauidæ formidine frontes
Despiciunt terras: hodie ueniemus in astra.
Sic ait. & Christo sacrum pæana canentes

Accipiunt altos pronis ceruicibus enses.
O mors clara uirum uita praestantior. olim
Noxia cuꝫ rapidaꝫ purgarint saecula flammæ
Membra memor uestri deus immortalia reddet.
Interea gaudete bonis coelestibus inter
Spirituum coetus alacres: & sancta precati
Numina terrigenis Christi implorate fauorem.
Pectora trunca iacent; fusoqꝫ rubescit harena
Sanguine mactata est duplex hecatomba tonanti
Cum duce bis centum comites in littore caesos
Christigenæ effossis moesti imposuere sepulchris
Et iam prona dies nocti cadebat: & umbris
Occiduo radians excelsam lumine Calpem.
Cum furiis Cæsar longis iam fessus & ira
Sic secum. Quæ tanta istis constantia: quod nam
Robur inest animis tantum: quæ pectora uirtus
Inconcussa regit: quæ spes: quæ præmia tanti:
Morte qd expectât obita: Neqꝫ credere dignū ē
Sanctius his numen; quorum res publica pauper
Quam nostris qui regna tenent telluris & undæ
Illam ego numinibus gentem melioribus uti
Crediderim cuius terrena potentia maior.
Nam si regna dei arbitrio terrena gubernant
Distribuuntqꝫ suo: qui dant maiora putandi
Maiores. libiam luno regna attica Pallas

f i

Iliacam Phoebus Tarpeiam Iupiter arcem
Constituit. regnum regno ceu numine numen
Maius erat. sed christigenis nec regna nec urbes.
At fuerit satius tantos sedare tumultus
Vnius interitu. uel si mutabitur eius
Connubio. tantumq; decus seruare iugali
Foedere: & has tandem curas extinguere tædis.
Saturni iam brumma dies & læta reducit
Tempora: quæ nubis patrio celeberrima ritu
Iucundos hyberna sales & xenia poscunt
Ocia nocturnæ poscunt conuiuia mensæ;
Expeditur: tristis ne se inter gaudia luctus
Ingerat. interea placidas mihi Iupiter undas
Aequoris. & cursus dabit ad mea regna secundos.
His dictis placet accito lictore puellam
Duci iterum e tenebris; iterum tentare loquendo
Virgineumq; nouis pedicis captare pudorem:
Quam simul ac uidit sic est aggressus. Amiclas
Troius assultu subito expugnauit adulter.
Attua terdenis nondum est mollita diebus
Duriciis. Ponti glaciés hircanaq; tandem
Frigora & arctoæ uincuntur sole pruina.
Tu getico sopita gelu uel gorgone uisa
In silicem durata nequis mansuescere. Quercus
Orpheus, Amphion lapides delfines Arion

Mouit; & orphæos senserunt tartara cantus;
Tu niue frigidior: tibi ferrea corda: sepulti
Vsq; adeo tibi sunt sensus hebetataq; mentis
Lumina ut albenti uideare simillima saxo
Coniugis assyriæ uerso quæ in marmora uultu
Fluxit & ardentem spectat fugitiua Gomoram;
Heu quianam contra genium moremq; iuuentæ
Molliciemq; tui sexus generisq; superbi
Stemma supercilio spernis regalia toruo
Imperia ah demens: tu blandimenta minasq;
Despicis & surda perstas immobilis aure
Tu populo spolias urbem; tu coniuge regem.
Militibusq; ducem duce Cyrennsia regna.
Et miseremur adhuc: & te seruare parati
Mitibus alloquimur uerbis. Genus aspice q̄tum
Romanum pietate ualet. Mitesce parumper.
Si seruire pudet, mecum regnabis. habeto
Coniugis extinctæ thalamos. Romana uidebis
Moenia. & incædes latiam regina per urbem
Quod tua gentilis quondam Cleopatra tumultu
Ambiit Actiaco tu Cæsare digna marito
Accipe largimur sine bello & sanguine regnum.
Sic ait & coeco languet Maxentius igne.
Illa uelut dorsum mediis in fluctibus ingens
Vapulat assiduïs & nunq̄ uincitur undis:

Desyne plura nefas: iterum me nubere dixit
Nupsimus. inserto nuptam manus indicat auro.
Et mihi nunc alacres nitidis conuiuia mensis
Virq; focerq; parant, hodie subitura mariti
Limen. & e tenebris claros aditura. penates.
Nec sum dura. fidem seruo. Tu sanguine gaudes
Non ego tu tanti sceleris durissimus auctor.
Hæc ubi dicta uidens atrox immota tyrannus
Pectora nec precibus flecti nec uerbere frangi
Spe ueneris posita iubet a lictore necandam
Necropolim duci. pullo uelata cucullo
Atq; capistratis manibus de carceris antro
Truditur ambigua faciente crepuscula nocte.
Aemonius Chiron media iam parte sub umbras
Iuerat; & lædæ funestam pignora noctem
Aere uoluebant piceo niger hesperus ore
Pallidulo tristi per coelum ascendere uultu
Visus. ab aspectu sceleris noua luna nefandi
Cornua subtraxit; nubes teterrima clausit
Aethereos ignes & conscia sidera morti.
Auditæ halcyones grauibus lamenta querelis
Spargere per littus; moestosq; ad funera cantus
Aedere. & aquoreas uolucres dare flebile carmē
Est locus ad boream pelagi porrectus ad undas
Densa ubi syluestrem faciunt spineta recessum.

Areaq; in medio, crebris ibi terra sepulchris
Surgit; & in tumulos fossæ cumulantur harenæ.
Sacra cadaueribus tellus: polyandriõn Hellas
Voce uocat patria: nudis passim ossibus albet
Vrticis umbrosus ager grauibusq; cicutis
Et nigris ebuli baccis & olente Sabuco.
Campus iners & sepiuagis domus apta colubris.
Hos ingressa locos durus dum brachia liçtor
Expedit inuertens manicas dumq; explicat ensem
Sanguineum, uirgo coelum suspexit & ignes
Aethereos, taliq; deum sermone precata est.
O pater, exiguas tanto pro munere grates
Soluimus: ingentes autem debere fatemur.
Tu grauibus præstam tenebris in clara uocasti
Lumina: tu manes tu das superare tyrannum.
Et modo tam uario functam discrimine tandem
Ad palmam regnumq; uocas, Da numine dextro
Egressus animo faciles: reditusq; secundos
In patriam coeliq; domos, hanc accipe mentem.
Et prolem ne sperne tuam de fauce reuulsam
Ditis; & oranti famulæ tua limina pande:
Et si quando memor quisq; certaminis huius
Implorabit opem, Pater exorabilis esto.
Finierat subito cum uox audita per auras.
Anuimus, securâ uenî. Tum poplite flexo

Et crucis explicita per pectus imagine lictor
Verberat orantem gladio. Pro caede cruenta
Lac niueum fluxit tellus incanduit albo
Sanguine. lingua deum neruis delusa recisis
Personat: & moriens uerba imperfecta relinquit.
Cæsa solo iacer atq; in coelum uita recessit.
Affuit extemplo superum de sedibus agmen
Spirituum duplex: unum quod corpore nudam
Suscipiat mentem. dulciq; ad sidera cantu
Transferat. exanimis aliud quod tolleret artus
Insolita noua luce dies in nocte refulsit:
Atq; repentinum subito cum lumine fulgur
Emicuit ceu cum frangit caua nubila fulmen
Cum grauis ardentem succendit Iulius æstum:
Euolat attonitus lictor: trepidiq; ministri
Corripuere fugam. Toto symphonia coelo
Spargitur: & mixta uocum dulcedine carmen
Astra petit. sensimq; abiens discedit ab aure.
Visaq; per coeli tractus ascendere nubes
Lucida persimilis soli lucentior astro
Luciferi: & claro rutilantem lumine caudam
Ducere & ignifero ferri ultra sidera cursu.
Et caput insertare polo. patuere tonantis
Atria. curuatus læto pater obuia uultu
Brachia diffundens reduci dedit oscula nata.

Et triplici claram radiauit sidere frontem
Altera spirituum legio collegit ab hortis
Balsama iudæis aloes myrrhæq; liquorem:
Ablutosq; uadis artus & odoribus unctos
Aereum per iter rubri trans æquora ponti
In monts arabum summæq; cacumina Sinæ
Transtulit, & corpus pario clausere sepulchro
Quod superū fecere manus: Opobalsama semper
Marmor odoratum sudat: quibus ægra iuuantur
Corpora difficiles isto cæromate morbos
Indigenæ pellunt, sacros Alabastra liquores
Atq; salutare lachrymas oleiq; fluentis
Accipiunt guttas, membris honor iste sepultis.

FINIS:

Francisci Cereti Parmensis Iuris Pontificii Scho-
laris Sudiosissimi in Inuidum Lectoreꝝ Carmen.

i Nuide quid tantū iuuat excādescere lector:
Et Rhodiis Linguax ponere sacra focis:
Thersitæ similis sine sensu & mente loquenti
Cur iacis in Vatem uerba Canina pium?

Et merito sceleris tanti dabis improbe poenas;
 Aedere scis grauius q̄ maledicta pati.
 Livi de si nescis Superum Regina Poetam
 Nunc fouet: & Costo nata parente Dea:
 In quarum Laudes quantum certauerit arte
 Pindarica fulgens testificatur opus
 Nulla erat (infandum facinus) reuerentia coelo
 Squallidus inculto numine Christus erat:
 Hic pius ad sedes hominem reuocauit olympi
 Restituens nostro mystica sacra deo.
 Protulit in lucem ueterum monumenta parentum;
 Quicquid & a Christo lex noua nostra capit:
 Ergo tuos tandem mores depone ferinos:
 Et memori uatis pectore nomen habet
 Detur & Euripidis uersum transferre sepulchro
 Qui fuit Aemathio conditus ante solo.
 Nulla ætate tua o uates monumenta peribunt
 Fatidicæ Mantus: Virgiliique nepos.
 Secunda Parthenices opus diuinum Venetiis Imp̄s
 sum per Iacobum de Leuco Anno dñi. M. cccc.
 xcix. die uero. xiiii. Iulii.

